

Gál Andor

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

A XXXI. OTDK Állam- és Jogtudományi Szekciójának helyezett pályamunkája.

A gyermekprostitúció anyagi büntetőjogi kérdései, különös tekintettel az ügyfél cselekményére

I. Bevezetés

A gyermekprostitúció szabályozása a büntető anyagi jog területén egy meglehetősen új kérdéskört jelent, hiszen nemzetközi instrumentumok is csak a XX-XXI. század fordulóján jelentek meg konkrétan e tárgyban. Ekkorra érett meg számos nemzetközi szervezetben – ENSZ, EU, Európa Tanács, ILO¹ – az a gondolat, hogy az ifjúság nagyobb védelmi igényéből fakadóan a büntetőjog eszköztárának globális szinten történő felhasználása szükséges a gyermekek prostitúcióját elősegítő, illetve ahhoz kapcsolódó kizsákmányoló magatartások elleni határozott fellépéshez. Ezek az erőfeszítések mára oda vezettek, hogy – elsősorban az Európai Unió belüli bűnügyi együttműködésnek köszönhetően – a 2012 júniusában elfogadott, de még hatályba nem lépett magyar büntető törvénykönyv már külön tényállást is létrehoz a gyermekprostitúcióra vonatkozóan.

A hazai szakirodalom eközben ugyan részletesen tanulmányozta a felnőttek prostitúciójának egyes modelljeit, illetve a magyar megoldást,² ám adós maradt a gyermekek

¹ A gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermekek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv (kihirdette: 2009. évi CLXI. tv.) (Egyesült Nemzetek Szervezete) http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0900161.TV&celpara=#xcelparam (2012. aug. 10.) (A továbbiakban: ENSZ Fakultatív Jegyzőkönyv); Az Európa Tanács Egyezménye a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás ellen, Lanzarote, 2007. okt. 25. (Magyarország ezt az egyezményt ugyan 2010. nov. 29-én aláírta, de ratifikálására még nem került sor.) (Európa Tanács) http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/children/Source/LanzaroteConvention_hu.pdf (2012. aug. 13.) (A továbbiakban: Lanzarote Egyezmény); Az Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU irányelve (2011. dec. 13.) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (Európai Unió) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:335:0001:01:HU:HTML> (2012. aug. 15.) (A továbbiakban: 2011/92/EU irányelv); A gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1999. évi 87. ülésén elfogadott 182. számú Egyezmény (kihirdette: 2001. évi XXVII. tv.) (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet) http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0100027.TV&celpara=#xcelparam (2012. aug. 10.) (A továbbiakban: 182. számú ILO egyezmény)

²Erre lásd: Borai Ákos: A prostitúció szabályozásának koncepciójáról I. 4. o. In Belügyi Szemle, 1996/11. szám 2-13. o.; Fehér Lenke: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 230-233. o. In Fehér Lenke et al.: Magyar Büntetőjog. Különös Rész. Complex Kiadó, Bp., 2009, 195-242. p.; Nagy Ferenc: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 274. o. In Nagy Ferenc (szerk.): A Magyar Büntetőjog Különös Része. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2009, 226-284. o.; Tamási Erzsébet:

ugyanilyen tevékenységéből adódó – fentiekben említett egyezmények alapján különösen aktuális – egyes specialitások elemzésével.

Diákköri munkám éppen ezt az űrt kísérli meg betölteni. Dolgozatomban elsőként a gyermekprostitúció modern fogalmának meghatározására koncentrálok, hiszen enélkül nem nyílhat lehetőség a védendő érdekek körének pontos körülírására. A jogi tárgy helyes megállapítása munkám egyik alapkövét jelenti, mert nemcsak egyes cselekmények büntetendővé nyilvánításának indokát adja meg, hanem a nemi deliktumok értelmezése esetén egyre inkább jelentőséggel bíró teleologikus interpretáció alkalmazására is lehetőséget biztosít.³ Célom továbbá a de lege lata szabályozásnak a jogi tárgy, valamint további dogmatikai szempontok alapján történő elemzése, így egyes értelmezési, elhatárolási anomáliák bemutatása a bírói gyakorlatból. Tekintettel arra, hogy – ellentétben a hazai kommentárokkal – a német nyelvű irodalomban már korábban részletes kidolgozást nyert a gyermek által ellenszolgáltatásért nyújtott szexuális szolgáltatás problematikája, így az ott tett megállapításokat is igyekszem a dolgozat anyagává tenni. Mivel témaválasztásom apropóját éppen a nemrég elfogadott büntetőkódex újításai adták, így a terjedelmi korlátok keretei között a 2013. júl. 1-jével alkalmazandó törvény rendelkezései is vizsgálódásom tárgyát képezik.

A gyermekek prostitúció révén történő kizsákmányolásának anyagi büntető jogi nézőpontjához szorosan nem tartozó kérdésekkel (így pl. a felnőttekre vonatkozó különböző nemzetközi prostitúciós modellek, a tiltott kéjelgés szabálysértési alakzata, a családon belüli erőszak, szexuális bántalmazással kapcsolatos deliktumok) nem kívánok részletesebben foglalkozni.

II. A gyermekprostitúció fogalomtörténete

A gyermekprostitúció jelenségének definiálása elsősorban a hazánkra is vonatkozó nemzetközi és uniós instrumentumok alapján lehetséges, hiszen hatályos belső jogunk ugyan a prostitúciónak megfelelő tetsző üzletszerű kéjelgés folytatását meghatározza,⁴ de a gyermek fogalmáról a Btk. XIV. fejezete nem tesz említést. Bár a kifejezetten a gyermekprostitúcióhoz kapcsolódó cselekmények globális pónalizálásának kérdése az 1990-es évekre került a nemzetközi szervezetek napirendjére, azonban eltérő kontextusban már a múlt század kezdetén megjelent vizsgált problémakörünk más nemzetközi dokumentumokban. Ennek indoka a prostitúció és az emberkereskedelem sajátos viszonyában keresendő.

II.1. Kiskorúak⁵ védelme a szexuális kizsákmányolás ellen a XX. század első felében – a prostitúció és az emberkereskedelem kapcsolata

A szakirodalom egységes abban, hogy az emberkereskedelem egyik célcselekményének maga a prostitúció, pontosabban annak kizsákmányolása tekintendő. Ez alapján egy eszköz-cél

Tiltás vagy támogatás. Idealizmus vagy realitás. A prostitúció szabályozásának dilemmái. 321-333. o. In Magyar Jog, 2012/6. szám 321-333. o.

³ Nagy Ferenc: Gondolatok a jogi tárgyról. 7-8. o. In Büntetőjogi Kodifikáció, 2008/1. szám, 3-8. o.; Szomora Zsolt: A jogi tárgy funkciói és a jogtárgyharmonikus értelmezés. 12-13. o. In Bűnügyi Szemle, 2009/2. szám, 11-17. o.

⁴ 1978. évi IV. törvény (továbbiakban: Btk.) 210/A. § (1) Üzletszerű kéjelgést folytat az, aki rendszeres haszonszerzésre törekedve közösen vagy fajtalanokodik.

⁵ Ehelyütt tudatosan nem a gyermek megnevezést használom, mivel az itt bemutatásra kerülő egyezmények védetti körként nem a napjainkban elfogadott 18. életév alattiakat jelölik meg, így a gyermek kifejezés használata a dolgozat egészét tekintve megtévesztő lehetne.

viszony írható le, melynek a jogtalanságát maga a célzat adja.⁶ Azonban az államok sokáig éppen a prostitúciót vették ki a nemzetközi szabályozás köréből, ugyanis e téren nem kívántak lemondani saját szuverenitásukról. Ez az abszurd helyzet azt eredményezte, hogy a korai emberkereskedelem elleni instrumentumok magát a jogtalanságot előidéző célzatot nem szabályozták, a büntetőjogi védelmet csupán az eszközcselekmény kriminalizálásán keresztül kívánták biztosítani. Ezzel a megoldással ugyanakkor a mai értelemben vett egyes prostitúciós bűncselekmények előképét alkották meg, sok esetben megkülönböztetett védelmet nyújtva a fiatalabb korosztálynak.

1910-ben a fehér rabszolgaság visszaszorítása tárgyában született az első ilyen konvenció,⁷ mely lényegében egy kerítésszerű cselekményt büntetett. Azonban itt még – az előzőekben említett anomáliák miatt – nem az elkövető haszonszerzése a diszpozíció célzata, hanem más nemi vágyának kielégítése, illetve maga a prostitúció.⁸ Figyelemre méltó, hogy a kiskorúak védelme igen széleskörű, hiszen az instrumentum értelmző rendelkezése alapján kiskorúnak a 20. életévét be nem töltött nő tekintendő,⁹ továbbá a bűncselekmény a felnőttek esetében megkövetelt elkövetési módok (pl. erőszak, fenyegetés) meglétének hiányában is megvalósul. A dokumentum a XXI. században már meglehetősen elavult, ám a magyar büntetőjog által mind a mai napig használatos „kéjvelgés” kifejezést alkalmazza anélkül, hogy jelentését körülírná.

Az ENSZ keretében 1950-ben New Yorkban, az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában született – a témában korábban létrehozott egyezményeket felváltó – megállapodás,¹⁰ amely szakítva a korábbi gyakorlattal már büntetni rendelt konkrétan prostitúciót elősegítő magatartásokat is,¹¹ annak ellenére, hogy a prostitúciót magát fogalmi ismérvekkel el sem látta. A konvenció ugyanakkor más tekintetben visszalépést is jelentett, hiszen a kiskorúak fokozott védelme itt már nem érvényesült.

II.2. A gyermekprostitúciót szabályozó egyezmények – a modern fogalom meghatározása

Az államok a XX. század végére határozták el, hogy kizárólag a gyermekeket érintő körben, lemondva saját büntetőhatalmukról nemzetközi szinten együttműködnek a prostitúció kizsákmányolásának szabályozása terén. Mindez lehetővé tette a későbbiekben tárgyalandó jogi tárgy konkrét védelmét, valamint az emberkereskedelemtől való elkülönülést.¹²

Az ENSZ 1989-ben fogadta el a Gyermek jogairól szóló egyezményt, mely a prostitúcióra vonatkozó részletes jogharmonizációs kötelezettséget nem írt elő, az államok csupán azt vállalták, hogy megtesznek mindent a gyermekek prostitúció vagy más

⁶ Fehér Lenke: Az emberkereskedelem modern, nemzetközileg elfogadott definíciója. 68. o. In Fehér Lenke (szerk.): Nemzetközi emberkereskedelem. „Közlemények – No. 22. – Working Papers” MTA Jogtudományi Intézete, Bp., 2008, 57-74. o.; Hollán Miklós: Emberkereskedelem. A kizsákmányolás büntetendő esetei és a büntetőjogi szabályozás határai. HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó, Bp., 2012. 46-47. o.

⁷ A leánykereskedés elnyomása végett Párisban 1910. évi május hó 4-én létrejött nemzetközi egyezmény és a hozzátartozó zárjegyzőkönyv. (Becikkelyezte az 1912. évi LXII. tc.) <http://1000ev.hu/index.php?a=3¶m=7187> (2012. aug. 5.)

⁸ Vö. III.3.3. fejezet

⁹ A férfiak ekkoriban még nem részesültek büntetőjogi védelemben. 1912. évi LXII. tc. 1. §

¹⁰ Az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény (A belső jogba az 1955. évi 34. tvr. transzformálta.) http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=95500034.TVR&celpara=#xcelparam (2012. aug. 5.)

¹¹ Ez indokolta az üzletszerű kéjvelgés elősegítése bűncselekményének a Btk-ba történő felvételét.

¹² Hollán ezt nem tartja szerencsésnek, megítélése szerint magát a célcselekményt az emberkereskedelemmel azonos dokumentumban kellene szabályozni. Hollán Miklós: Emberkereskedelem. A kizsákmányolás büntetendő esetei és a büntetőjogi szabályozás határai. HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó, Bp., 2012, 126-127. o.

törvénytelen nemi tevékenység céljára történő kizsákmányolása ellen.¹³ Az egyezmény alapján gyermeknek minden 18 év alatti személy tekintendő kivéve azokat, akik a nemzeti jog szerint korábban nagykorúságot nyertek.¹⁴ Az egyezményhez 2000-ben fűzött A gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló fakultatív jegyzőkönyv mellett, hogy tényleges kriminalizációs kötelezettséget ró a részes államokra, magát a gyermekprostitúció fogalmát is megadja: „Gyermekprostitúciónak minősül a gyermek szexuális tevékenységekben történő felhasználása, díjazás vagy más ellenszolgáltatás fejében.”¹⁵

Az Európai Unió először 1997-ben alkotott instrumentumot a szexuális kizsákmányolás tárgyában, de az együttes fellépés sem a gyermeket, sem pedig a prostitúciót nem értelmezte, csupán a kizsákmányolást jelentő magatartásokat részletezte.¹⁶ Később a Tanács 2004/68/IB kerethatározata a gyermekek szexuális kizsákmányolását már önállóan, az emberkereskedelemtől függetlenül szabályozta, gyermeknek pedig „bármely 18 évesnél fiatalabb személyt” tekintette.¹⁷ Jóllehet az uniós aktus büntetni rendelt a prostitúcióhoz kapcsolódó számos kizsákmányoló magatartást, ám érthetetlen módon még itt sem szerepel magának a prostitúciónak a definiálása. Az Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU irányelve nem változtat a gyermek EU-ban eddig alkalmazott fogalmán, a gyermekprostitúciónak pedig – az uniós jogszabályok közül elsőként – pontos meghatározást ad: „gyermek felhasználása szexuális cselekményekre, ahol pénzt, egyéb díjazást vagy ellenértéket adnak vagy ígérnek azért cserébe, hogy a gyermek szexuális tevékenységben vesz részt, függetlenül attól, hogy azt a gyermek vagy harmadik személy számára adják vagy ígérik.”¹⁸

Magyarország részese továbbá a gyermekprostitúció mint a gyermekmunka egyik legrosszabb formája ellen fellépő 182. számú Nemzetközi Munkaügyi Szervezet keretében megalkotott egyezménynek, valamint aláírta az Európa Tanács vonatkozó konvencióját is, amely a gyermekprostitúció meghatározására is gondot fordít: „a „gyermekprostitúció” kifejezés azt jelenti, amikor valaki egy gyermeket szexuális tevékenység céljára használ, és amelynek a során pénzt vagy valamilyen más jutalmat vagy ellenszolgáltatást adnak vagy ígérnek fizetségképpen, tekintet nélkül arra, hogy ezt a kifizetést, ígéretet vagy ellenértéket a gyermek kapja vagy egy harmadik személy.”¹⁹

A fentiekben kifejtettek alapján a passzív alanyi kört illetően azt mondhatjuk, hogy a nemzetközi instrumentumok keresztmetszetéből hazánkra a 18. életévüket be nem töltött személyek fokozott büntetőjogi védelemben való részesítése fakad.

¹³ A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény (kihirdette: 1991. évi LXIV. tv.) 34. cikk b) pont. (Egyesült Nemzetek Szervezete)

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99100064.TV&celpara=#xcelparam (2012. aug. 10.) (A továbbiakban: Gyermek jogairól szóló egyezmény)

¹⁴ Ez a magyar jogban a 16. életévének betöltését követően történő házasságkötéssel lehetséges. Ptk. 12. §, Csjt. 10. § (3) bek.

¹⁵ ENSZ Fakultatív Jegyzőkönyv 2. cikk b) pont

¹⁶ A Tanács együttes fellépése (1999. február 24.) az Európai Unióról szóló Szerződés K.3. cikke alapján, az emberkereskedelem és a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni küzdelmet szolgáló fellépésről (97/154/IB) (Európai Unió)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1997:063:0002:002:HU:HTML> (2012. aug. 15.) (A továbbiakban: 97/154/IB tanácsi együttes fellépés)

¹⁷ A Tanács 2004/68/IB kerethatározata (2003. december 22.) a gyermekek szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről 1. cikk a) pont. (Európai Unió) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004F0068:HU:HTML> (2012. aug. 15.) (A továbbiakban 2004/68/IB kerethatározat)

¹⁸ 2011/92/EU irányelv 2. cikk d) pont.

¹⁹ Lanzarote Egyezmény 19. cikk 2. pont

Az ENSZ egyezmény fakultatív jegyzőkönyve, majd pedig az Európa Tanács, illetve az Európai Unió jogi aktusának a gyermekprostitúció fogalmával kapcsolatos értelmezése megegyezik abban, hogy a gyermek egyszeri felhasználása is már büntetendő. Magam részéről az EU irányelv és az ET konvenció definícióját tekintem a modern gyermekprostitúciónak, hiszen ez a két instrumentum már figyelemmel van arra is, ha az ellenszolgáltatást vagy egyéb díjazást nem adják, hanem csak ígérik, valamint ha azt nem a gyermek, hanem egy harmadik személy kapja. Meglehetősen tág körben nyilvánít tehát büntetendővé cselekményeket ez az általam is elfogadott felfogás, amelynek indokát a védendő jogtárgy megadásával lehet csak megfelelően tisztázni.

III. A jogi tárgy

A Btk. XIV. fejezetének II. címében elhelyezett tényállások közül a szakirodalom prostitúciós deliktumként az üzletszerű kéjelgés elősegítését (205. §), a kitaratottságot (206. §) és a kerítést (207. §)²⁰ jelöli meg, melyek jogi tárgya a kommentárok alapján egységesen a nemi erkölcs, a nemi kapcsolatok társadalomban elfogadott rendje.²¹

Témánk szempontjából ez az álláspont két okból sem lehet irányadó. Egyrészt a nemi erkölcs jogtárgyi alkalmazása önmagában vitatott, hiszen Szomora Zsolt több tanulmányában is rámutat,²² hogy az erkölcs „maga is egy önálló szabályrendszer, amely mint ilyen, nem a jog alatt, hanem a jog mellett azzal egy szinten helyezkedik el.”²³ Ebből következően hiányzik a jogi tárgy sérthetősége, „hiszen nem tudjuk, hogy a nemi erkölccsel ellentétes szabályok valójában mit sértenek.”²⁴ Másrészt esetünkben nyilvánvalóan nem a jogalkotó morális meggyőződése által kreált közösségi érdek védelme a domináns. A jogi tárgy a

²⁰ Hollán Miklós kritikával illeti ezt a kategorizálást, ugyanis a kerítés tényállása üzletszerű kéjelgésre utaló elemet nem tartalmaz, így az prostitúciós cselekmény hiányában is megvalósulhat. Hollán Miklós: Újra a lápvidéken: az első modern monográfia hazánkban a nemi bűncselekményekről. 672. o. In Magyar Jog, 2011/11. szám, 671-680. o.

²¹ Balogh Ágnes: Büntetőjog II. Különös Rész. Dialog Campus Kiadó, Bp.-Pécs, 2005, 186-191. o.; Fehér Lenke: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 234-238. o. In Fehér Lenke et al.: Magyar Büntetőjog. Különös Rész. Complex Kiadó, Bp., 2009, 195-242. o.; Földvári József: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 217-220. o. In Tóth Mihály (szerk.): Magyar Büntetőjog. Különös Rész. Osiris Kiadó, Bp., 2007, 217-223. o.; Márki Zoltán: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (Btk. XIV. fejezet) 536-542. o. In Berkes-Rabóczki (szerk. és társszerző): A magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 2. kiadás. HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó, Bp., 2012, 500-544/7. o.; Geller Balázs – Hollán Miklós – Kis Norbert: A Büntető törvénykönyv magyarázata II. kötet, Különös rész (1) Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Bp., 2005, 232. o.; Nagy Ferenc (szerk.): A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 274-279. o. In Nagy Ferenc (szerk.): A Magyar Büntetőjog Különös Rése. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2009, 226-284. o.; Sinku Pál: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 270-274. o. In Busch Béla (szerkesztő-lector): Büntetőjog Különös rész. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2008. 262-277. o.

²² Az Alkotmánybíróság álláspontjának ismertetésével együtt, bővebben lásd Szomora Zsolt: A nemi erkölcs mint a nemi bűncselekmények alkalmatlan jogi tárgya. 611-638. o. In Állam- és Jogtudomány, 2006/4. szám, 611-638. o.; Szomora Zsolt: A nemi bűncselekmények alapkérdései. Rejtjel, Budapest, 2009, 54-64. o. Ehhez az állásponhoz csatlakozik – a prostitúciós deliktumok jelenlegi szabályozását alkotmányosnak ítélő 1165/B/2004. számú AB határozat kritikája kapcsán – Hollán Miklós. Szerinte a nemi erkölcs idejétmúlt, bizonytalan kategória, amely büntetőjogi beavatkozás indokát nem adhatja. Ebből, valamint több egyéb ehelyütt nem részletezett szempontból – prostituált nem feltétlen sértett; olyan cselekményt is büntet a tényállás, ami nem szükségszerűen kizsákmányoló jellegű stb. – következően Hollán Miklós álláspontja szerint a hatályos Btk. 205-207. §§-ban szabályozott tényállások nem szükséges és arányos büntetőjogi beavatkozást jelentenek, ezért alkotmányellenesek. Hollán Miklós: Az Alkotmánybíróság határozata a prostitúciós bűncselekményekről. Az erkölcsvédelmi megközelítés árnyoldalai. 7. o. In Jogesetek Magyarázata, 2012/2. szám, 3-10. o.

²³ Szomora Zsolt: A nemi bűncselekmények alapkérdései. Rejtjel, Budapest, 2009, 56. o.

²⁴ Uo.

gyermekprostitúció területén álláspontom szerint szükségképpen individuális jellegű, hiszen a jogtárgysértés maga a kizsákmányolás, amely sértettek hiányában – csupán erkölcsi szempontok mentén – nehezen értelmezhető. Követve tehát ezt a gondolatmenetet a védendő érdekhez a passzív alanyok joghelyzetének vizsgálatával juthatunk el.

A gyermekeket megillető különleges védelmet nemcsak nemzetközi instrumentumok,²⁵ hanem a magyar jogrendszer alapját képező jogforrás, az alkotmány is deklarálja. A már hatályát veszített 1949. évi XX. törvény szerint az államnak kötelezettsége az ifjúság érdekeinek védelme,²⁶ továbbá „minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.”²⁷ A 2012. január 1-jétől alkalmazandó Alaptörvény szerint: „Mindен gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.”²⁸ Mindezek az alkotmányos rendelkezések a gyermek oldalán alapjogot keletkeztetnek, melynek védelme az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése értelmében „az állam elsőrendű kötelezettsége.”²⁹ Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának 2011. évi jelentése szerint ez az intézményvédelmi kötelezettség jelent jogalkotási feladatot is,³⁰ amely értelemszerűen a büntetőjog területét – mindenkor figyelembe véve annak ultima ratio jellegét is – sem hagyhatja érintetlenül.³¹ Egy gyermekprostitúcióhoz kapcsolódó különös részi tényállás megalkotásához azonban ilyen absztrakt, alkotmányban rögzített kategóriák nem lehetnek elégségesek, további konkretizálásuk szükséges.

A gyermekek olyan tagjai társadalmunknak, akik koruknál, érettségükönél fogva könnyen befolyásolhatóak, nem elég tapasztaltak, így felnőtt embertársaik gondoskodására, védelmére szorulnak, ebből következően – érzelmi és anyagi vonatkozásban is – függenek tőlük.³² Ez az alárendeltségi viszony magában hordozza értelemszerűen a visszaélés lehetőségét, amely esetünkben a prostitúció kizsákmányolásában ölt testet.

Mindenekelőtt arra kell figyelemmel lennünk, hogy az ellenszolgáltatásért nyújtott szexuális tevékenység sértheti, veszélyeztetheti a gyermek szexuális önrendelkezését, ami a harmonikus személyiségfejlődésére is káros kihatással lehet. Szomora Zsolt álláspontját elfogadva ez azzal magyarázható, hogy a nemi cselekmény csak akkor nem sérti a gyermek érdekeit, ha azt önkéntesként, pozitív behatásként éli meg,³³ ugyanakkor prostitúciós tevékenység során ez nyilvánvalóan hiányzik, hiszen a nemi cselekmény tanúsításában döntően a kizsákmányoló személy – tipikusan pszichikai jellegű – ráhatása, valamint anyagi

²⁵ Ezeket részletesen ismerteti Fehér Lenke. Lásd Fehér Lenke: Az emberkereskedelem modern, nemzetközileg elfogadott definíciója. 68. o. In Fehér Lenke (szerk.): Nemzetközi emberkereskedelem. „Közlemények – No. 22. – Working Papers” MTA Jogtudományi Intézete, Bp., 2008. 57-74. o.

²⁶ 1949. évi XX. törvény 16. §

²⁷ 1949. évi XX. törvény 67. § (1) bek.

²⁸ Alaptörvény XVI. cikk (1) bek.

²⁹ Alaptörvény I. cikk (1) bek. 2. mondat

³⁰ Lásd AJB 1472/2011 számú jelentés 30. o. (Alapvető Jogok Biztosának Hivatala) <http://www.ajbh.hu/jelentesek-inditvanyok-allasfoglalasok> (2012. aug. 22.)

³¹ A büntetőjogi beavatkozás egyébként az Alaptörvény más rendelkezéseivel is összhangban van. Jóllehet a XII. cikk biztosítja a munka és foglalkozás szabad megválasztásának jogát, ám a XVIII. cikk (1) bek. alapján „Gyermekek foglalkoztatása - testi, szellemi és erkölcsi fejlődésüket nem veszélyeztető, törvényben meghatározott esetek kivételével - tilos.” A gyermek által folytatott prostitúciós tevékenység e rendelkezésből következően is alkotmányellenes.

³² A függőségi viszony nemcsak rokoni kötelékek révén alakulhat ki, hanem bármilyen idősebb személlyel való kapcsolat alapján is létrejöhet. Szomora Zsolt: A nemi bűncselekmények alapkérdései. Rejtjel, Budapest, 2009, 195. o.

³³ Szomora Zsolt ezt a szexuális önrendelkezési képesség relatív korlátozottságának nevezi, amely a felnőtt partnerek irányában áll fenn. Szomora Zsolt: A nemi bűncselekmények alapkérdései. Rejtjel, Budapest, 2009, 200. o.

szempontok befolyásolják.³⁴ A gyermek haszonszerzés céljából történő felhasználása ilyen tevékenységre pedig magától értetődően súlyos sérelmet jelent a passzív alanyra nézve, amely kellő alapot ad a büntetőjogi fellépésre. Igaz ez azzal együtt is, hogy a 18 év alatti gyermekek között olyanok is lehetnek, akik már rendelkeznek kiforrott személyiséggel, amelynek köszönhetően saját maguk, mindenki mástól függetlenül döntenek a prostitúció folytatásáról, így szexuális önrendelkezésük nem sérül. Kizsákmányolás természetesen ekkor is megvalósulhat, mivel pedig az első fejezetben ismertetett nemzetközi összefogás éppen a 18. év alatti korosztály mindenek fellett álló védelméből indul ki, a fokozott büntetőjogi beavatkozás ezen helyzetekben is indokolt.

Összegzésként elmondható, hogy a gyermekprostitúció kizsákmányolása sérti a gyermek – az alkotmány és számos nemzetközi egyezmény által biztosított – testi, szellemi, erkölcsi fejlődéséhez, egyszersmind megfelelő személyiségfejlődéséhez való jogát, ezért a szexuális kizsákmányolás területén a büntetőjogi szankciók kilátásba helyezése nemcsak indokolt, hanem kötelező is.

IV. A hatályos Büntető Törvénykönyv vonatkozó rendelkezéseinek elemzése

A de lege lata büntető anyagi jogi szabályozás jogtárgy szempontjából történő elemzésekor első körben azokkal a tényállásokkal szükséges foglalkozni, melyek esetén a passzív alanyi kör kifejezetten a gyermekekre korlátozódik; a speciális sértetti kör alapján ezek képezik a gyermekprostitúció szabályozásának magját. A szóba jöhető diszpozíciók közül kiemelkedő jelentőséggel bír a Btk. 202/A. §-a, amely lényegében egy sui generis gyermekprostitúciós tényállásnak tekinthető. Ha ebből a rendelkezésből indulunk ki, a későbbiekben könnyebbé válhat az egyes elhatárolási, halmazati kérdések tisztázása, illetve az olyan tényállások vizsgálata is, ahol a passzív alanyok felnőttek is lehetnek, a gyermekeket pedig csupán a minősített eseteken keresztül illeti meg többletvédelem.

IV.1. A sui generis gyermekprostitúciós tényállás - Btk. 202/A. §

A Btk. 202/A. § szerint „Aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel ellenszolgáltatás fejében közösül vagy fajtalankodik, büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.” E törvényhely 2007. június 1. óta van hatályban,³⁵ felvételét a kódexbe – az előzőekben már említett – uniós jogharmonizációs kötelezettség teljesítése indokolta. A Tanács 2004/68/IB kerethatározatának 2. cikk c) pontja szerint ugyanis büntetni kell a „gyermekkel folytatott szexuális tevékenységet, amelyben [...] ii) a gyermek által folytatott szexuális tevékenységért fizetségképpen pénzt vagy egyéb díjazást vagy ellenértéket nyújtanak.”

IV.1.1. A tényállás elhelyezése a kódexben

A jogalkotó a fenti tényállást megrontás bűncselekményénél helyezte el mint sui generis deliktumot. A törvényhozó megoldása első látásra annyiban indokoltnak tűnik, hogy a két bűncselekmény jogi tárgyát tekintve hasonló jellemzőkkel bír. A megrontásnál ugyanis szintén a gyermek zavartalan személyiségfejlődése a védendő érdek,³⁶ ám abban az esetben a

³⁴ Hollán Miklós: Újra a lápvídeken: az első modern monográfia hazánkban a nemi bűncselekményekről. 672. o. In Magyar Jog, 2011/11. szám, 671-680. o.

³⁵ A rendelkezést a 2007. évi XXVII. tv. 7. §-a iktatta be.

³⁶ A megrontás jogi tárgyaként a szakirodalom döntően az ifjúság erkölcsi, nemi fejlődését említi [lásd pl. Nagy Ferenc: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 261. o. In Nagy Ferenc

jogtárgy sérelmét a 14. év alatti passzív alannal végzett közösülés vagy fajtalanság már önmagában megvalósítja, míg a 202/A. § alapján a nemi cselekmény végzése – a 18. életévét be nem töltött személy által – ellenszolgáltatásért cserébe kell történni, azaz a törvény utóbbi bűncselekmény megvalósulásához többletfeltételt követel meg.³⁷ Ez nyilván abból adódik, hogy gyermekprostitúció esetén a jogi tárgyat leginkább a kizsákmányolás sérti, nem pusztán a nemi cselekmény. Ebből következően helyesebben járt volna el a jogalkotó, ha ezt a deliktumot – figyelemmel annak sui generis jellegére is – önálló elnevezéssel, a megrontástól elkülönülten szabályozza.

IV.1.2. A tényállás elemzése

A bűncselekmény passzív alanya a 18. életévét be nem töltött személy, aki az elkövetővel azonos vagy tőle különböző nemű is lehet. Megítélésem szerint a 14. életévét be nem töltött személy ennek a deliktumnak nem lehet a sértettje,³⁸ mivel a vele folytatott nemi cselekmény ellenszolgáltatás nyújtása nélkül is büntetendő a Btk. 201. § szerinti megrontás alapján.

A deliktum elkövetési magatartása az ellenszolgáltatás fejében történő közösülés vagy fajtalanság. A fajtalanság fogalmát a törvény értelmező rendelkezése határozza meg: „a közösülés kivételével minden súlyosan szeméremszérvő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére vagy kielégítésére szolgál.”³⁹ A közösülés büntetőjogi definícióját hatályos kódexünk nem tartalmazza, azt a gyakorlat munkálta ki, eszerint a közösülés befejezett, ha az erre irányuló szándék mellett a nemi szervek érintkezése megtörténik.⁴⁰

Önmagában azonban ennek a két szexuális magatartásnak a 18. életévét be nem töltött személlyel történő végzése nem tényállásszerű, az is szükséges a bűncselekmény megvalósulásához, hogy tanúsításuk a passzív alany részéről „ellenszolgáltatás fejében” történjék. A „fejében” szó tényállási elemként való alkalmazása több szempontból is problematikus. Egyrészt nem derül ki egyértelműen belőle, hogy a befejezettség megállapításához az előny tényleges realizálása szükséges, vagy ahhoz annak ígérete is elegendő. A hazánkra jelenleg még irányadó kerethatározat egyébként nem is teszi kötelezővé – ellentétben az azt felváltó, 2011-ben elfogadott irányelvvel⁴¹ – a tagállamok számára az ígéret pönalizálását, ettől függetlenül természetesen a magyar Btk. még büntethetné, ám ez a jogalkotói szándék nem derül ki félreérthetetlenül a diszpozícióból.⁴² Mindebből következően véleményem szerint a 202/A. § nem felel meg a büntetőjogi normával szemben támasztott meghatározottsági követelményeknek.

(szerk.): A Magyar Büntetőjog Különös Része. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2009, 226-284. o.], ugyanakkor Szomora Zsolt szerint a védendő érdek – általam is elfogadottan – a gyermek harmonikus személyiségfejlődése. Szomora Zsolt: A nemi bűncselekmények alapkérdései. Rejtjel, Budapest, 2009, 200. o.

³⁷ Ebből az is következik, hogy a Btk. 202/A. § passzív alanyi köre lényegében a 14-18. életév közötti korosztályra korlátozódik.

³⁸ A sértett és passzív alany fogalmakat e témakörben azonosnak tekintem, a lehetséges eltérésekre lásd Nagy Ferenc: A magyar büntetőjog általános része. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2008, 107. o.

³⁹ Btk. 210/A. § (2) bek.

⁴⁰ Fehér Lenke: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 215. o. In Fehér Lenke et al.: Magyar Büntetőjog. Különös Rész. Complex Kiadó, Bp., 2009, 195-242. o.; Nagy Ferenc: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 251. o. In Nagy Ferenc (szerk.): A Magyar Büntetőjog Különös Része. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2009, 226-284. o.

⁴¹ A de lege lata szabályozást a kerethatározattal vetem össze, mivel a munkám szempontjából releváns tényállások megalkotását ez az uniós jogi aktus indokolta, továbbá Magyarországra mindaddig ez vonatkozik, amíg az irányelv átültetése – a 2013. dec. 18-i határidőig – meg nem történik. Az irányelv vonatkozó rendelkezésére lásd I.2. fejezet

⁴² Az ígéret fakultatív büntetendősége miatt a kerethatározat-konform jogértelmezés sem nyújthat ehhez segítséget.

A vizsgált tényállási elemhez fűződő másik anomália az, hogy a nyelvtani értelmezést alapul véve arra a következtetésre jutunk, hogy a bűncselekményt bárki elkövetheti, azaz olyan fiatalok is, akinek a védelme érdekében a deliktum megalkotásra került. Ez a helyzet ráadásul úgy állhat elő, hogy mind a szexuális szolgáltatás igénybevevője, mind annak nyújtója 18. év alatti személy, tehát két gyermek egymás sérelmére követi el ugyanazt a bűncselekményt. A jogalkalmazásban gyakran használatos „kapcsos kommentár” vonatkozó fejezete erre az eshetőségre rá is világít, de az ott tett megállapítások a saját álláspontommal teljesen ellentétesek.⁴³ Márki Zoltán szerint ugyanis, ha a nemi cselekményt kifejtő személyek 18 éven aluliak, egyikük sem tekinthető sértettnek, hanem „mindketten elkövetik – önálló tettesként – a 202/A. § szerinti megrontást.”⁴⁴ Ez a nézet véleményem szerint – az általam megjelölt jogi tárgyat figyelembe véve – nem fogadható el, és a tényállás megszővegezésének hibája könnyedén kiküszöbölhető lenne oly módon, hogy tettesi kvalifikációt követelünk meg, továbbá rögzítjük azt, hogy csak az ellenszolgáltatás nyújtója követi el a bűncselekményt. Ez egyértelműen jogalkotási feladat.

Felmerülhet ezen kívül egy olyan megoldás is a probléma feloldására, amely nem igényli a jogalkotó részvételét, az eredménye ugyanakkor meglehetősen bizonytalan. Ez pedig a vitatott jogszabályhely jogtárgyharmonikus értelmezése. A jogi tárgy rendszerimmanens funkciójának⁴⁵ köszönhetően van lehetőség ezen interpretáció alkalmazására, amelynek „legfőbb elve szerint egy rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy az lehetőleg alkalmas eszköz legyen a szabályozással kitűzött törvényi cél elérésére.”⁴⁶ Segítségével a jogszabály megváltoztatása nélkül lenne kizárható a fiatalok személyek felelősségre vonása, hiszen a tényállás pontosan az ő védelmükre irányul. Azonban ennek az eszköznek az alkalmazása a hazai gyakorlatban azon túl, hogy elég ritka, eredményessége is változó képet mutat.⁴⁷ Emellett fel kell hívni a figyelmet arra is, hogy Szomora Zsolt szerint: „Előfordulhat, hogy a jogalkotó által deklarált jogi tárgy nincs összhangban a törvényi tényállással, a törvényi rendelkezés valójában nem azt védi, amit a jogalkotó azzal védeni kíván, s ezen csak jogalkotással, törvénymódosítással lehet segíteni.”⁴⁸ Megítélésem szerint a 202/A. § esetén ez a helyzet forog fenn, és különösen igaz ez annak végiggondolásával, hogy a de lege lata szabályozás értelemszerűen nem felel meg – a megalkotása indokálul szolgáló, a jogi tárgyat védeni kívánó – uniós instrumentumok elvárásainak, hiszen azok a kizsákmányolás sértettjének úgy biztosítanak kiemelt védelmet, hogy a másodlagos viktimizáció elkerülése elsődleges szempont marad.⁴⁹ Az unió jogának való megfelelés biztosítását pedig magától értetődően nem lehet a jogalkalmazás feladatává tenni akkor, ha az értelmezés lehetséges kereteit szétfeszíti.

Lezárva ezt a gondolati egységet, az előzőekben felsorakoztatott érvek világossá teszik számunkra azt, hogy a normaszervezés hibáját esetünkben a jogalkalmazó – a kompetenciák összemosása nélkül – nem tudja orvosolni, így feltétlenül a törvény – a fentiekben javasolt

⁴³ Márki Zoltán: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (Btk. XIV. fejezet) 526/10. o. In Berkes-Rabóczki (szerk. és társszerző): A magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 2. kiadás. HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó, Bp., 2012, 500- 544/7. o.

⁴⁴ Uo.

⁴⁵ E pozitívista nézet szerint „a már létező tényállások úgy értelmezendők, hogy a törvényhozó célját kutatják és a ratio legis a jogtárgy maga.” Nagy Ferenc: Gondolatok a jogi tárgyról. 5. o. In Büntetőjogi Kodifikáció, 2008/1. szám, 3-8. o.

⁴⁶ Szomora Zsolt: A jogi tárgy funkciói és a jogtárgyharmonikus értelmezés. 13. o. In Bűnügyi Szemle, 2009/2. szám, 11-17. o.

⁴⁷ Szomora Zsolt számos példán keresztül mutatja be, hogy a bírói gyakorlat mennyire eltérően használja különböző bűncselekményeknél ezt a jogalkalmazási technikát. Részletesen lásd Szomora Zsolt: A jogi tárgy funkciói és a jogtárgyharmonikus értelmezés. 15-17. o. In Bűnügyi Szemle, 2009/2. szám, 11-17. o.

⁴⁸ Uo.

⁴⁹ 2004/68/IB kerethatározat 9. cikk; 2011/92/EU irányelv 14. cikk; Lanzarote egyezmény 31. cikk

módon történő – megváltoztatása mutatkozik szükségesnek. Természetesen hozzá kell tenni azt is, hogy ez a megállapítás csak akkor igaz, ha dolgozatom kiinduló premisszáját elfogadva a jogi tárgy a gyermekek szexuális kizsákmányolás elleni védelme. Abban az esetben ugyanis, ha védendő érdekként a nemi erkölcsöt határoznánk meg a teleologikus értelmezés éppen ellenkező eredményre vezetne, hiszen két 18 év alatti személy ellenszolgáltatás fejében kifejtett nemi cselekménye ugyanúgy sérti az erkölcsi viszonyokat, mint a felnőttek prostitúciós tevékenysége, ezáltal pedig a gyermekek büntetőjogi felelősségre vonásának megalapozottságához kétség sem férhetne.

Az elkövetési magatartással kapcsolatban fontos még megjegyezni, hogy az a hatályos magyar törvénykönyv fogalomrendszerében nem is jelent feltétlenül prostitúciót. A kódex definíciója⁵⁰ szerint ugyanis az üzletszerű kéjelgés „folytatása” minősül prostitúciós cselekménynek, azaz több, ellenszolgáltatásért végrehajtott szexuális magatartás meríti ki a Btk. 210/A. § (1) bek. szerinti értelmező rendelkezést. Ezzel szemben a vizsgált törvényhely alapján – összhangban a nemzetközi instrumentumok alapján megadott modern fogalommal⁵¹ – egyetlen szexuális cselekmény is tényállásszerű, ha azt a gyermek ellenszolgáltatásért fejt ki. Az eltérés abból adódhat, hogy az értelmező rendelkezés az olyan prostitúciós bűncselekményekhez kapcsolódik, amelyek passzív alanya felnőtt személy is lehet, így a tényállás megalkotásának alapvető indokát nem a gyermek szexuális kizsákmányolása ellen biztosítandó kiemelt védelem adta. A dolgozatom témáját képező jelenséghez kapcsolódó jogi tárgy esetén azonban szükséges – az uniós elvárásokkal összhangban – előrehozni a büntetőjogi felelősség megállapítását csupán egyetlen szexuális magatartásra nézve is, hiszen már az is veszélyeztetheti az életkora alapján kiszolgáltatott passzív alany harmonikus személyiségfejlődését.

Ezekkel együtt is a fentiekben megadott meghatározást⁵² veszem alapul a továbbiakban is, a deliktum sui generis jellegéből adódóan – tényállásspecifikusan – prostitúciónak elfogadva az egyszeri nemi cselekményt is. Ehelyütt csupán a 202/A. § szerinti prostitúció és a Btk. más bűncselekményeinél alkalmazott üzletszerű kéjelgés fogalmi eltéréseire kívántam rámutatni, a hagyományosan prostitúciós bűncselekményeknek tekintett tényállások elemzésével a későbbiekben foglalkozom részletesebben.

Az elkövetési magatartás további lényeges eleme maga az ellenszolgáltatás, melyet a törvény nem határoz meg. A magyar szakirodalom is csak annyit jegyez meg, hogy az előny leggyakrabban vagyoni típusú, de az lehet más jellegű juttatás – pl. munkavégzés, megbízás teljesítése, szállás vagy egyéb ellátás biztosítása⁵³ – is. A deliktum megvalósulása szempontjából irreleváns, hogy az ellenszolgáltatást ténylegesen maga a sértett, vagy pedig egy harmadik személy kapja.⁵⁴ Az előny ígéretének pönalizálása a tényállásban benne lehet, ezzel kapcsolatos megállapításaimat a fentiekben a „fejében” kifejezés kapcsán már kifejtettem. E témakört a későbbiekben a német, osztrák megoldások vizsgálatakor behatóbban elemzem még.

A bűncselekmény az ellenszolgáltatás fejében történő közösülés vagy fajtalanság kifejtésével befejezett (immateriális bűncselekmény). Mivel a közösülésre irányuló

⁵⁰ Lásd 4. lj.

⁵¹ Lásd I.2. fejezet

⁵² Lásd I.2. fejezet

⁵³ Márki Zoltán: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (Btk. XIV. fejezet) 526. o. In Berkes-Rabóczki (szerk. és társszerző): A magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 2. kiadás. HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó, Bp., 2012, 500- 544/7. o.; Nagy Ferenc: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 266. o. In Nagy Ferenc (szerk.): A Magyar Büntetőjog Különös Része. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2009, 226-284. o.

⁵⁴ Ez a kerethatározat vonatkozó rendelkezéséből még csak kikövetkeztethető, de az irányelv már expressis verbis tartalmazza is. 2004/68/IB kerethatározat 2. cikk c) pont ii) alpont; 2011/92/EU irányelv 2. cikk d) pont

magatartás már önmagában fajtalanúságot valósít meg, így a kísérletnek nincs gyakorlati jelentősége. A deliktum előkészületét a törvény nem rendeli büntetni, így abban az esetben, ha a passzív alany vagy egy harmadik személy megállapodik a szexuális szolgáltatás összegéről, de a nemi cselekményre ténylegesen nem kerül sor, bűncselekmény nem valósul meg.

A tényállás tettese bárki lehet, így fiatalok is, az ezzel kapcsolatos aggályaimról a fentiekben már szóltam. Az elkövető a sértettel azonos és tőle különböző nemű is lehet. A bűnrészesség az általános szabályok szerint alakul azzal, hogy a passzív alany a deliktum felbujtója nem lehet, „még e bűncselekmény elkövetési magatartását kezdeményező magatartása esetében sem.”⁵⁵

A bűncselekmény csak szándékosan követhető el. Az elkövető tudatának át kell fognia a passzív alany 18. életévnél fiatalabb voltát, és azt is, hogy a nemi cselekmény gyermek általi kifejtésére az ellenszolgáltatásért cserébe kerül sor.

A rendbeliség a passzív alanyok száma szerint alakul.

Az elemzés befejezéseként azt a korábbiakban ismertetett álláspontomat tudom megerősíteni, mely szerint a magyar jogalkotó által az uniós jogharmonizációs kötelezettség teljesítéseként létrehozott sui generis tényállás nem tudja biztosítani maradéktalanul a jogi tárgy védelmét, hiszen az egyrészt félreérthető elemet („fejében”) tartalmaz, másrészt – sértve az uniós instrumentumot – úgy is értelmezhető, hogy maga a gyermek követi el a bűncselekményt. A gyermekek szexuális kizsákmányolásával szembeni megfelelő fellépés érdekében a jövőben feltétlenül szükséges a tényállás megváltoztatása. Ezzel összefüggésben érdemes kitekintést tennünk más uniós tagállamok büntető anyagi jogszabályainak e témakörben hatályban lévő normaszövegeire, illetve ahhoz kapcsolódó szakirodalmára, hogy átfogóbb képet kaphassunk a jogharmonizációs kötelezettség teljesítésének lehetséges megoldásairól.⁵⁶ Az összevetésre Ausztria és Németország de lege lata szabályozását választottam, így a következőkben az öStGB és a dStGB vonatkozó rendelkezéseinek rövid ismertetésére kerül sor.

IV.1.3. Az osztrák gyermekprostitúciós tényállás

Ausztria példamutató módon már az uniós kerethatározat megalkotása előtt, 2002-ben gyermekprostitúciós tényállást helyezett el büntető kódexében, amely – változatlan formában – jelenleg is hatályban van.⁵⁷ Az öStGB vonatkozó rendelkezése a szexuális integritás és önrendelkezés elleni deliktumok között, a szexuális visszaélés fiatalokkal elnevezésű bűncselekményen⁵⁸ belül kapott helyet. A tényállás itt történő elhelyezése azért is volt a magyarnál helyesebb megoldás, mert ennek a sui generis diszpozíciónak első két változata kifejezetten azt bünteti, ha az elkövető a fiatalok – nemi érettségének hiányából vagy kényszerhelyzetéből fakadó – kiszolgáltatott helyzetével visszaélve végez nemi cselekményt, tehát a szexuális magatartás végzését nem önmagában, csak meghatározott elkövetési mód fennállta esetén pönalizálja.⁵⁹

⁵⁵ Nagy Ferenc: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 267. o. In Nagy Ferenc (szerk.): A Magyar Büntetőjog Különös Része. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2009, 226-284. o.

⁵⁶ A jogharmonizációs jogösszehasonlítást mint módszertani szempontot a magyar szakirodalomba először Hollán Miklós monográfiája hozza be. Lásd Hollán Miklós: Emberkereskedelem. A kizsákmányolás büntetendő esetei és a büntetőjogi szabályozás határai. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2012. 31. o.

⁵⁷ A rendelkezés [öStGB 207b. § (3) bek.] 2002. aug. 8. napjától hatályos. Schick, Peter J.: §§ 201-212. 77. o. In Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch (Hrsg.: Höpfel-Ratz) 2. Aufl. 31. Lieferung. Wien, 2006, 76-83. o.

⁵⁸ öStGB 207b. § Sexueller Missbrauch von Jugendlichen

⁵⁹ A 207b. § (1) bekezdése a nemi érettség hiányának, a (2) bekezdés pedig a fiatalok kényszerhelyzetének kihasználását bünteti. A passzív alany e két esetben a 16. életévét be nem töltött személy, ezért használom a fiatalok kifejezést, illetve a deliktum megnevezésében is ez szerepel.

A témánkat érintő törvényhely magyar fordítása a következőképpen adható meg: „Aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt ellenszolgáltatás nyújtásával arra bír rá, hogy rajta vagy máson nemi cselekményt végezzen, vagy vele illetve mással magán végeztesen, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”⁶⁰

A passzív alany valójában itt is a 14. életévét betöltött, de a 18. életévét el nem ért az elkövetővel azonos vagy tőle különböző nemű személy, hiszen a 14 év alattiakkal való nemi cselekmény végzése önmagában, ellenszolgáltatás nyújtása nélkül is büntetendő.⁶¹

Az elkövetési magatartás azonban már lényeges eltérést mutat a magyar Btk. 202/A. §-ban foglaltakhoz képest. Az osztrák törvény szerint ugyanis az követi el a bűncselekményt, aki a 18 év alatti személyt ellenszolgáltatás nyújtásával bírja rá nemi cselekmény végzésére, illetve annak eltérésére. Ebből következik, hogy a bűncselekménynek nemcsak az a személy az önálló tettese, aki eredményes rábírása révén maga végez nemi cselekményt a gyermekkel, hanem az is, aki – előny adásával – rábírja a passzív alanyt arra, hogy más részére nyújtson szexuális szolgáltatást. Ez utóbbi esetben azonban olyan helyzet áll elő, amely alapján a sértettel ténylegesen szexuális kapcsolatot létesítő személy – amennyiben ő nem nyújt egyáltalán ellenszolgáltatást – e tényállás alapján nem vonható büntetőjogi felelősségre. Álláspontom szerint a szolgáltatást igénybevevő személy cselekménye – amennyiben tudomása van arról, hogy a 18. életévét be nem töltött személy vele ellenszolgáltatásért cserébe végez nemi cselekményt – ez esetben ugyanúgy sérti a jogi tárgyat, mint a – bűncselekményt tettesként elkövető – rábíró személy magatartása, hiszen előbbi személy éppen a gyermeknek azt a szexuális önrendelkezését befolyásoló függő helyzetét zsákmányolja ki, amit a rábíró személy az ellenszolgáltatás adásával teremtett meg. Figyelemmel az uniós instrumentumokra is, szerintem nem szerencsés a passzív alany rábírását elkövetési magatartásként szerepeltetni, mivel egyrészt magában hordozza az előbbieken ismertetett joghézag keletkezésének lehetőségét, továbbá egy harmadik személy sértettet befolyásoló magatartása a tényleges nemi cselekményt végző alapcselekményéhez kapcsolódó (közvetett) bűnsegédi bűnrészesség alapján is büntetendő lehet.

Az elkövetési magatartás ugyanakkor tartalmaz számos előremutató elemet. Az általam korábban javasoltaknak⁶² megfelelően az „ellenszolgáltatás nyújtója” követi el a bűncselekményt, azaz a szabályozás a másodlagos viktimizáció elkerülésére figyelemmel van, így a prostituált nem lehet e bűncselekménynek az elkövetője.⁶³ Ennek a tényállási elemnek további előnye, hogy kétséget kizáróan nem hordozza magában – ellentétben a magyar törvényben található „fejében” kifejezéssel – az ígéret pönalizálásának lehetőségét, így az de lege lata az öStGB alapján nem büntetendő. Az osztrák kódex emellett a szexuális magatartásokat egységesen „nemi cselekményként” értékeli, nem tesz tehát különbséget

⁶⁰ Szomora Zsolt fordításának átvétele. Szomora Zsolt: A nemi bűncselekmények alapkérdései. Rejtjel, Budapest, 2009, 252. o. A 207b. § (3) bek. eredeti szövege: „Wer eine Person, die das 18. Lebensjahr noch nicht vollendet hat, unmittelbar durch ein Entgelt dazu verleitet, eine geschlechtliche Handlung an ihm oder einem Dritten vorzunehmen oder von ihm oder einem Dritten an sich vornehmen zu lassen, ist mit Freiheitsstrafe bis zu drei Jahren zu bestrafen.”

⁶¹ Schick, Peter J.: §§ 201-212. 80. o. In Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch (Hrsg.: Höpfel-Ratz) 2. Aufl. 31. Lieferung. Wien, 2006, 76-83. o. Konkurráló tényállások, amelyek a 14 év alattit védik: öStGB 206. § Súlyos szexuális visszaélés gyermekkorúval (Schwerer sexueller Missbrauch von Unmündigen) és 207. § Szexuális visszaélés gyermekkorúval (Sexueller Missbrauch von Unmündigen)

⁶² Lásd III.1.2. fejezet

⁶³ Az osztrák kommentár külön ki is tér ennek jelentőségére, hiszen a gyermek ez esetben – ellentétben a magyar „kapcsos kommentár” nézetével – feltétlenül áldozatként kezelendő, aki vagy aktív, vagy passzív szerepben, de szükségképpeni résztvevője (németül: notwendige Beteiligung) a nemi cselekménynek. Schick, Peter J.: §§ 201-212. 83. o. In Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch (Hrsg.: Höpfel-Ratz) 2. Aufl. 31. Lieferung. Wien, 2006, 76-83. o. A magyar álláspontra lásd 44. lj.

közösülés, illetve fajtalanság között. De lege ferenda utóbbi két tényállási elem magyar Btk.-ba történő átvétele a jogi tárgy megfelelő védelme érdekében feltétlenül indokolt.

Az öStGB – a magyar törvénnyel ellentétben – az ellenszolgáltatást konkrétan meghatározza, a vonatkozó rendelkezés szerint e fogalom körébe tartozik „minden értékkel bíró, pénzben kifejezhető ellenszolgáltatás, akkor is, ha az más személynek szolgál a javára, mint annak, akinek ajánlják vagy adják.”⁶⁴ Az osztrák szakirodalom joggal illeti és kritikával ezt a nem kifejezetten a prostitúciós cselekményekre, hanem az egész törvényre nézve megalkotott definíciót, ugyanis nagyon széles körben értelmezhető.⁶⁵ Minden materiális jellegű juttatás ide tartozhat,⁶⁶ így például akár moziba, vagy vacsorára történő meghívás is.⁶⁷ A kommentárok kiemelik, hogy emiatt nagy jelentőséggel bír a szexuális cselekmény és a nyújtott előny viszonyában a kauzalitás meglétének a vizsgálata,⁶⁸ hiszen okozatossági kapcsolat hiányában – noha erre az értelmező rendelkezés egyáltalán nem utal, az csak a törvényszövegből következtethető ki – a bűncselekmény nem valósul meg.

A kauzalitás feltárása a szexuális cselekmény és a juttatás között azonban nehéz bizonyítási feladat. Felmerül például a kérdés, elköveti-e a deliktumot az a férfi, aki 16-17 éves, kamaszkorából adódóan szeszélyes lelkiállapotú, korábbi veszekedésük miatt rá neheztelő barátnőjét egy teljes mértékben általa finanszírozott külföldi utazással engeszteli ki, ahol szexuális kapcsolat létesítésére is sor kerül közöttük. Az okozati összefüggés itt is fennállhat, amennyiben a külföldi utazás felajánlása, majd későbbi tényleges igénybevétele – nem pedig a férfihoz fűződő érzelmi kötődés – volt a nemi cselekmény tanúsításának valódi indoka a sértett részéről. Lényeges, hogy a 18 év alatti személyben a szexuális szolgáltatás végzésének szándékát kizárólagosan az ellenszolgáltatás váltsa ki,⁶⁹ abban érzelmi szempontok tehát nem játszhatnak szerepet. Ebből következően természetesen a passzív alany és az elkövető szándékának részletes vizsgálata lenne szükséges ilyen helyzetekben, azonban példánkban a nő tudattartalmának e két aspektusát szétválasztani – mivel volt, vagy továbbra is van a partnerek közötti érzelmi kötődés – kifejezetten nehéz jogalkalmazási feladat.

Ezen fiktív jogesettel csak azt kívántam szemléltetni, hogy az osztrák szabályozás alapján – a prostitúcióhoz kapcsolódó, az ellenszolgáltatás fogalmát specifikusan értelmező rendelkezés hiánya miatt – olyan cselekmények is tényállásszerűek lehetnek, amelyek kriminalizálása – jogtárgysérelem hiányában⁷⁰ – nyilván nem lehetett a jogalkotó célja. Levonható az a konklúzió tehát, hogy abban az esetben, ha de lege ferenda az ellenszolgáltatás tényállási elem meghatározását – annak kimunkálását nem bízva a bírói gyakorlatra – törvényben kívánjuk szabályozni, feltétlen szűkebb – kifejezetten a gyermekprostitúcióra vonatkozó – értelmezést kell alkalmazni, mint az előbbieken ismertetett osztrák definíció.

⁶⁴ öStGB 74. § (1) bek. 6. pont eredeti szövege: „Entgelt: jede einer Bewertung in Geld zugängliche Gegenleistung, auch wenn sie einer anderen Person zugute kommen soll als der, der sie angeboten oder gegeben wird.”

⁶⁵ Schick, Peter J.: §§ 201-212. 81. o. In Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch (Hrsg.: Höpfel-Ratz) 2. Aufl. 31. Lieferung. Wien, 2006, 76-83. o.

⁶⁶ A nem anyagi vonzatú – immateriális – juttatások ugyanakkor nem tartozhatnak a fogalom körébe. Fabrizy, Eugen: Strafgesetzbuch (StGB) samt ausgewählten Nebengesetzen. Kurzkomentar. Manz. 8. Aufl. Wien, 2002, 610. o.

⁶⁷ Schick, Peter J.: §§ 201-212. 81. o. In Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch (Hrsg.: Höpfel-Ratz) 2. Aufl. 31. Lieferung. Wien, 2006, 76-83. o.

⁶⁸ Fabrizy, Eugen: Strafgesetzbuch (StGB) samt ausgewählten Nebengesetzen. Kurzkomentar. Manz. 8. Aufl. Wien, 2002, 610. o.

⁶⁹ Ez a követelmény magából az elkövetési magatartásból ered, hiszen a rábírás fogalmilag szándékkiváltó cselekményt jelent.

⁷⁰ A védendő érdek nyilvánvalóan nem sérül ugyanis akkor, ha a gyermeket a nemi kapcsolat kialakításában döntően nem az ellenszolgáltatás, hanem emocionális szempontok vezetik.

A bűncselekmény elkövetői körét illetően hasonló problémával találkozunk, mint a magyar szabályozás esetén,⁷¹ vagyis e deliktumot is bárki megvalósíthatja, így – a tényállás által védeni kívánt – 18. életévét be nem töltött személy is.

Az osztrák gyermekprostitúciós bűncselekmény vizsgálata a jogi tárgy megfelelő védelme szempontjából vegyes tapasztalatokkal szolgált. A kódexbeli elhelyezés, illetve a fentiekben kiemelt két tényállási elem – „ellenszolgáltatás nyújtása”, valamint „nemi cselekmény” – alkalmazása de lege ferenda a magyar szabályozásban is szükségesnek mutatkozik. Ezzel szemben a meglehetősen széles értelmezésre lehetőséget adó ellenszolgáltatás-definíció, a joghézagot hagyó sui generis elkövetési magatartás, és a tettesi kör meghatározása nem nyújtanak elégséges védelmet az általam megjelölt jogi tárgynak, így a normaszöveg ezen elemei nem szolgálhatnak követendő példaként a hazai jogalkotás számára.

IV.1.4. A német megoldás

A gyermekprostitúciót érintő büntetőjogi rendelkezés a dStGB tizenharmadik, szexuális önrendelkezés elleni bűncselekmények elnevezésű fejezetében található szexuális visszaélés fiataalkorúakkal⁷² tényállásán belül kapott helyet. Ennek dogmatikai helyességéről a hasonló megoldást alkalmazó osztrák szabályozás kapcsán elmondottakat itt is irányadónak tartom.

A tényállás magyar fordítása szerint: „Ugyanúgy⁷³ büntetendő az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel oly módon él vissza, hogy ellenszolgáltatás ellenében rajta nemi cselekményeket végez, vagy vele magán végeztet.”⁷⁴

A deliktum passzív alanya változatlanul a 14. életévét elért, de a 18. életévét még be nem töltött, az elkövetővel azonos vagy tőle különböző nemű személy.⁷⁵

A bűncselekmény elkövetési magatartása az „ellenszolgáltatás ellenében” történő „nemi cselekmény végzése” a 18. életévnél fiatalabb személyen, azonban a deliktum megvalósul akkor is, ha az inkriminált szexuális magatartást az elkövető a passzív alannal saját „magán végezteti”. A törvény ezt a cselekményt – a bűncselekmény elnevezésével azonosan – a fiataalkorúval való visszaélésként értelmezi.⁷⁶ Ezen tényállási elem használata összhangban van az uniós instrumentumok által nevesített gyermekek szexuális kizsákmányolásával – mint nemzetközi szinten büntetendő cselekménnyel⁷⁷ –, hiszen az szükségképpen visszaélést jelent, konkrétan a védetti kör befolyásolhatóságával, kiszolgáltatottságával, illetve az – elkövetővel szembeni – alárendelt helyzetével.

A nemi cselekmény – az osztrák törvényi rendelkezésekhez hasonlóan – magában foglal minden szexuális magatartást, így a dStGB sem tesz különbséget közösülés, illetve fajtalanság között.⁷⁸

A szexuális kapcsolat létesítése a 18. év alatti személlyel akkor minősül bűncselekménynek, ha azt a sértett „ellenszolgáltatás ellenében” fejt ki. A kommentárok

⁷¹ Lásd III.1.2. fejezet

⁷² dStGB 182. § Sexueller Missbrauch von Jugendlichen (2) bek.

⁷³ Visszautalás az előző bekezdésre, az alapján öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő a bűncselekmény.

⁷⁴ dStGB 182. § (2) bek. eredeti szövege: „Ebenso wird eine Person über achtzehn Jahren bestraft, die eine Person unter achtzehn Jahren dadurch missbraucht, dass sie gegen Entgelt sexuelle Handlungen an ihr vornimmt oder an sich von ihr vornehmen lässt.”

⁷⁵ A 14 évnél fiatalabb személlyel folytatott nemi cselekmény – a magyar és osztrák törvénnyel megegyezően – önmagában bűncselekményt valósít meg. Lásd dStGB 176. § Sexueller Missbrauch von Kindern

⁷⁶ Lásd erre a diszpozícióban az elkövetési magatartás előtt szereplő „oly módon él vissza” kitételt.

⁷⁷ Lásd I.2. fejezet

⁷⁸ Magát a nemi cselekményt a dStGB 184g §-a értelmezi.

egységesek abban, hogy e megfogalmazás alapján a juttatás ígérete is elegendő a tényállásszerűséghez, ahhoz az ellenszolgáltatás tényleges átadása – a passzív alanynak vagy egy harmadik személynek – nem szükséges.⁷⁹ Ugyanakkor, az „ellenében” kifejezés alkalmazásának dogmatikai helyességéhez kétség férhet, hiszen magában hordozza a nyelvtani értelmezés alapján annak a lehetőségét, hogy a – magyar Btk. által használt „fejében” szóhoz hasonlóan – a passzív alany is elkövetheti a bűncselekményt. A diszpozíció egészét figyelembe véve azonban a 18. életévét be nem töltött személy büntetőjogi felelősségre vonása szerencsére kizárt, mivel a törvény tettesi kvalifikációként rögzíti a 18. életév betöltését, így a tényállás – ugyan nem az elkövetési magatartás megfelelő megfogalmazása, hanem az elkövetői kör leszűkítése révén – végeredményben kizárja ezen – a védendő érdekek szempontjából – abszurd helyzet előfordulásának lehetőségét.

Az ellenszolgáltatás fogalmát a német Btk. értelmező rendelkezése határozza meg: „minden vagyoni előny, amely ellenszolgáltatásként szolgálhat”.⁸⁰ Az öStGB definíciójához hasonlóan ez a meghatározás is az egész kódexre vonatkozik, és vélhetően emiatt is rendkívül tág értelmezésre ad lehetőséget. A német szerzők többsége szerint⁸¹ a törvényi rendelkezés alapján a fogalom körébe kizárólag materiális jellegű, pénzben konkrétan kifejezhető, vagyoni előnyként értelmezhető juttatások tartozhatnak (a pénzen kívül pl. meghívás vacsorára, szabadidős tevékenységre; rendezvényre szóló belépőjegy átadása stb.). Ellentétes véleményt fogalmaz meg Frommel, szerinte immateriális előnyök adása is kimerítheti a vizsgált fogalmat – például közbenjárás a passzív alany iskolai zenekarba történő felvételéhez⁸² –, a hangsúly ugyanis nem a juttatás vagyoni vagy nem vagyoni jellegén van, hanem azon, hogy az ellenszolgáltatás alkalmas legyen a sértett motiválására. Ez a nézet véleményem szerint túllép a törvény adta meghatározás keretein, hiszen az kifejezetten „vagyoni előnyről” (Vermögensvorteil) tesz említést, így abba immateriális juttatások semmiképpen sem tartozhatnak bele.

A német kommentárok – az osztrák irodalommal megegyezően⁸³ – kiemelt jelentőséget tulajdonítanak az előny – vagy annak ígérete – és a szexuális cselekmény közötti okozatossági kapcsolat meglétének a bűncselekmény megvalósulása szempontjából. A szakirodalom rámutat arra, hogy ennek elemzése részletes bizonyítási eljárást feltételez, hiszen az ellenszolgáltatás – a törvény által használt megfogalmazás miatt – széles körben értelmezhető.⁸⁴

⁷⁹ Fischer, Thomas: Strafrechtsgesetzbuch und Nebengesetze Becksche Kurzkommentare. Band 10. 55. Aufl. C. H. Beck, München, 2008, 1260. o.; Lenckner, Theodor - Perron, Walter - Eisele, Jörg: § 182 Sexueller Missbrauch von Jugendlichen. 1580. o. In Schönke – Schröder: Strafrechtsgesetzbuch. Kommentar. 27. Aufl. C. H. Beck, München, 2006, 1578-1581. o.

⁸⁰ dStGB 11. § (1) bek. 9. pont: „Entgelt: jede in einem Vermögensvorteil bestehende Gegenleistung.”

⁸¹ Fischer, Thomas: Strafrechtsgesetzbuch und Nebengesetze Becksche Kurzkommentare. Band 10. 55. Aufl. C. H. Beck, München, 2008, 1260. o.; Lenckner, Theodor - Perron, Walter - Eisele, Jörg: § 182 Sexueller Missbrauch von Jugendlichen. 1580. o. In Schönke – Schröder: Strafrechtsgesetzbuch. Kommentar. 27. Aufl. C. H. Beck, München, 2006, 1578-1581. o.

⁸² Frommel, Monika: § 182 In Nomos Kommentar. Strafrechtsgesetzbuch (Hrsg.: Kindhäuser et al.) Band 2. 2. Aufl. Nomos. Baden-Baden, 2005, 3324. o.

⁸³ Lásd Fabrizy, Eugen: Strafrechtsgesetzbuch (StGB) samt ausgewählten Nebengesetzen. Kurzkommentar. Manz. 8. Aufl. Wien, 2002, 610. o.

⁸⁴ Fischer, Thomas: Strafrechtsgesetzbuch und Nebengesetze Becksche Kurzkommentare. Band 10. 55. Aufl. C. H. Beck, München, 2008, 1260. o.; Lenckner, Theodor - Perron, Walter - Eisele, Jörg: § 182 Sexueller Missbrauch von Jugendlichen. 1580. o. In Schönke – Schröder: Strafrechtsgesetzbuch. Kommentar. 27. Aufl. C. H. Beck, München, 2006, 1578-1581. o.

A bűncselekmény tettese kizárólag a – gyermekkel ellenszolgáltatás ellenében ténylegesen nemi cselekményt végző⁸⁵ – 18. életévét betöltött személy lehet, vagyis fiatalkorú a tényállást nem valósíthatja meg. A dStGB tehát tettesi kvalifikáció megkövetelése révén zárja ki annak lehetőségét, hogy olyan személy is elkövetesse ezt a deliktumot, akinek a megóvása érdekében az megalkotásra került. A jogi tárgy megfelelő védelme szempontjából hasonló tényállási elem magyar Btk.-ba történő átvétele de lege ferenda feltétlenül indokolt. A 18. életév betöltésének megkövetelése az elkövetői oldalon megerősíti továbbá azt is, hogy a német jogalkotó nem a nemi erkölcsöt, hanem az – általam a dolgozat kiinduló premisszájának tekintett⁸⁶ – ifjúság szexuális kizsákmányolás elleni kiemelt védelmét – mint individuális jogtárgyat – tekinti a gyermekprostitúciós tényállás esetén védendő érdeknek. Abban az esetben ugyanis, ha a nemi erkölcs lenne a jogi tárgya e bűncselekménynek, nem lenne szükséges kizárni az elkövetői körből a 18. évnél fiatalabbakat.

A dolgozatom témáját érintő német normaszöveg több szempontból is – kódexbeli elhelyezés, nemi cselekmények egységes felfogása, ellenszolgáltatás-fogalom törvényi értelmezése – hasonló jellemvonásokkal rendelkezik, mint a fentiekben már elemzett osztrák tényállás. A két megoldás – az elkövetési magatartások eltérő megfogalmazásán túl – elsősorban abban különbözik, hogy a dStGB vonatkozó rendelkezése a 18 év alattiakat az elkövetői körből kizárja.

IV.1.5. Következtetések

A magyar gyermekprostitúciós tényállás kapcsán felmerülő egyes dogmatikai problémák feltárását követően elsősorban arra koncentráltam, hogy – az ifjúság szexuális kizsákmányolása elleni büntetőjogi védelem egy-egy lehetséges példájaként – bemutassam az osztrák, valamint a német büntető kódexek vonatkozó rendelkezéseit a jogi tárgy számára nyújtott védelem és az uniós jogharmonizációs kötelezettségnek való megfelelés nézőpontjából. Ennek köszönhetően számos olyan jogtechnikai megoldás is ismertetésre került, melyek a hazai jogalkotás számára hasznos tanulságokkal szolgálhatnak. Az alábbiakban ezek összegzésére kerül sor.

A tényállás kódexbeli elhelyezésére vonatkozó álláspontomat⁸⁷ továbbra is fenntartva, a gyermekprostitúciós bűncselekményt – az általam elfogadott védendő érdeket alapul véve – a Btk. olyan szerkezeti egységében szükséges – önálló, sui generis diszpozíció formájában – elhelyezni, amely a gyermek szexuális önrendelkezése, illetve megfelelő személyiségfejlődése védelmét tekinti a deliktum jogi tárgyának.

A vizsgált normaszövegek egységesek abban, hogy a bűncselekmény passzív alanya a 18. életévét be nem töltött személy, aki 14 évesnél fiatalabb azonban nem lehet, hiszen ez esetben már a nemi cselekmény végzése önmagában – ellenszolgáltatás nyújtása nélkül is – büntetendő, így más bűncselekmény valósul meg.

Az elkövetési magatartások összevetése esetén már lényeges eltéréseket tapasztalhattunk. Ahogy arra korábban utaltam, a magyar Btk. által használt közösülés és fajtalanság kategóriák alkalmazása meghaladottnak tekinthető, azok – német, illetve osztrák mintához hasonló – egységes szabályozása indokolt. Fontos szempont, hogy az elkövető cselekménye csak akkor minősülhet bűncselekménynek, ha a gyermek által rajta kifejtett szexuális magatartásért „ellenszolgáltatást nyújt.” Ezen megfogalmazás kizárja – ellentétben a magyar diszpozícióban szereplő „fejében”, valamint a dStGB-ben használt „ellenében”

⁸⁵ Az osztrák szabályozással ellentétben a német diszpozíció tettese csak az a személy lehet, aki ténylegesen végez a gyermekkel – vagy végeztet vele – szexuális cselekményt, aki e magatartásra csupán rábírja a sértettet az adott esetben bűnsegéde lehet e tényállásnak.

⁸⁶ Lásd II. fejezet

⁸⁷ Lásd III.1.1. fejezet

kifejezésekkel – annak lehetőségét, hogy a passzív alany is elkövetheti ezt a deliktumot. A konkrét tényállás megszövegezésekor azonban ügyelni kell arra, hogy a „nyújt” szó leszűkíti az elkövetői kört kifejezetten az előny adójára, vagyis ha az ellenszolgáltatás nyújtója és a nemi cselekményt végző nem azonos személy, előállhat olyan helyzet, hogy a gyermekkel ténylegesen szexuális cselekményt végző nem vonható büntetőjogi felelősségre.⁸⁸

Tekintettel arra, hogy az elkövetési magatartás általam választott megfogalmazása nem hordozza magában az ígéret pönalizálását – jóllehet ezt a 2013. dec. 18-ig implementálandó uniós irányelv kötelezővé teszi⁸⁹ –, így véleményem szerint de lege ferenda az elkövetési magatartásban az előny kilátásba helyezésére külön utalni kell.

A tényállás lényeges eleme maga az ellenszolgáltatás. A fentiekben vizsgált külföldi kódexek ugyan meghatározzák – a magyar Btk.-val ellentétben – a fogalmat, de ezek a definíciók nem kifejezetten a prostitúciós bűncselekményekre, hanem az egész törvénykönyvre vonatkoznak, így széleskörű interpretációra adnak lehetőséget. A törvényi értelmezés léte indokolt lehet, azonban ebben az esetben a meghatározást szűkebbre kell vonni oly módon, hogy egyrészt utalunk a nemi cselekmény és az előny közötti közvetlen okozati összefüggés meglétének szükségességére, másrészt kizárjuk a juttatások köréből az immateriális ellenszolgáltatásokat. Ez utóbbira azért is van szükség, mert az uniós instrumentumok rendelkezéseiből is ez a követelmény állapítható meg.⁹⁰

A tettesi kör meghatározását tekintetem még lényeges elemzési szempontnak. A jogi tárgy megfelelő védelme nyilvánvalóan csak úgy biztosítható, ha olyan személy nem követheti el ezt a bűncselekményt, akinek a védelme érdekében az megalkotásra került. Erre a követelményre egyedül a német szabályozás volt figyelemmel azáltal, hogy tettesi kvalifikációt helyezett el a tényállásban.

A büntetési tétel kapcsán röviden annyit jegyeznek meg – mivel erről még nem esett szó –, hogy a de lege lata magyar és osztrák szabályozás szerinti három évi szabadságvesztés összhangban áll az uniós instrumentumokkal⁹¹ és kellő szankciót is jelent a jogi tárgyat sértő cselekményekkel szemben.

IV.2. A kiskorú veszélyeztetése (Btk. 195. §) vizsgálata a gyermekprostitúció nézőpontjából

A sui generis gyermekprostitúciós tényállás elemzését követően a de lege lata szabályozás vizsgálatát azzal a kiskorú veszélyeztetése bűncselekményével (Btk. 195. §) folytatom, amelynek sértettje – hasonlóan az eddig tárgyalt deliktumhoz – a kiskorú személy.⁹² A büntetőjogi szabályozás indokát azonban – ahogy az a későbbiekben részletesen kifejtésre kerül – itt már nem kifejezetten a nemi erkölcs, vagy az általam elfogadott jogi tárgy alapján a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni fellépés adja. A tényállás ugyanis átfogóbb

⁸⁸ Erre a problémára már az osztrák szabályozás kapcsán felhívtam a figyelmet. Vö. III.1.3. fejezet

⁸⁹ Lásd I.2. fejezet

⁹⁰ A vonatkozó kerethatározat és irányelv egyaránt pénzről, egyéb díjazásról vagy ellenértékről tesz említést. A pénz, díjazás véleményem szerint részletesebb magyarázatra nem szorul, az egyéb ellenérték pedig olyan értékkel bír – ezáltal pénzben kifejezhető – juttatást jelöl, amely a szexuális cselekmény megfelelő ellentételezésül szolgál. 2004/68/IB kerethatározat 2. cikk c) pont ii. alpont; 2011/92/EU irányelv 2. cikk d) pont.

⁹¹ Az irányelv a szabadságvesztés-büntetés minimumát két évben határozza meg. Lásd 2011/92/EU irányelv 4. cikk (7) bek.

⁹² A passzív alanyi kört illetően annyi eltérés tapasztalható, hogy a Btk. 202/A. § esetén a 18. életévét be nem töltött személy a sértett, míg a kiskorú veszélyeztetésénél a kiskorú személy. Ebből adódóan – hasonlóan a Gyermek Jogairól szóló egyezményhez – szűkebb a védetti kör utóbbi tényállás esetében, hiszen azok a 18 év alatti személyek, akik a Ptk. 12. § értelmében házasságkötéssel nagykorúságot nyertek nem lehetnek a Btk. 195. § szerinti deliktum sértettjei. Vö. I.2. fejezet

büntetőjogi védelmet nyújt azáltal, hogy jogi tárgyaként az ifjúság testi, értelmi, erkölcsi és érzelmi fejlődése jelölhető meg.⁹³

A bűncselekménynek két alakzata kapcsolódik diákköri munkám témájához. Az (1) bekezdés szerinti büntettet kizárólag a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy⁹⁴ követheti el, mégpedig azáltal, hogy e feladatából folyó kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti. Az elkövetési magatartások figyelembe vételével a gyermekprostitúcióhoz elsősorban a nevelési kötelezettség súlyos megszegése alapján lehet kötni e deliktumot, hiszen egyedül e fordulat hozható összefüggésbe kizsákmányoló magatartásokkal. A felügyeleti, illetve gondozási kötelezettség figyelmen kívül hagyása és a prostitúció folytatása ugyanis véleményem szerint úgy írható le, hogy a gyermek e tevékenységet azért tudja megkezdeni, mert a tettes a kiskorú magatartását nem ellenőrzi folyamatosan és rendszeresen, időről időre visszatérően, illetve normális testi fejlődésének biztosítását elhanyagolja.⁹⁵ Ez mulasztás, ellentétben a kizsákmányoláshoz kapcsolódó cselekményekkel, amelyek szükségképpen tevőleges magatartást feltételeznek, éppen ezért ezen kötelezettségek megszegése nem köthető a gyermekprostitúció általam elfogadott definíciójához.⁹⁶ Ebből következően, a passzív alany – akár csak egyetlen – prostitúciós cselekményre való rábírása a kvalifikált tettes részéről elsősorban a nevelési kötelezettség súlyos megszegését jelenti, amelynek a következménye a kiskorú testi, erkölcsi fejlődését veszélyeztető helyzet – vagyis az eredmény – előidézése.

Észrevehető, hogy e tényállás alá – a szolgáltatás igénybevevőjének magatartását mellőzve – csak a rábíró személy cselekményét szubszumáltam, mindez azzal magyarázható, hogy e bűncselekmény esetében a lehetséges elkövetői kör alapján a tettes és a sértett közötti szexuális kontaktus – mivel az esetek többségében egymással vérségi kapcsolatban állhatnak – más bűncselekmény – tipikusan vérfertőzés büntetési alakzata,⁹⁷ 14 éven aluli passzív alany esetén megrontás minősített esete⁹⁸ – megállapítását alapozza meg. Ehhez kapcsolódóan fontos megjegyezni azt is, hogy egy ilyen kapcsolat kialakítása a családi kötelékeken belül tipikusan nem ellenszolgáltatás adásával jön létre, hanem azáltal, hogy a tettes hatalmi helyzetével, befolyásával visszaél, vagyis ugyan a szexuális önrendelkezés sérelme fennáll, de tényleges prostitúcióról nem beszélhetünk.

Mindezek alapján az a következtetés vonható le, hogy a gyermekprostitúcióhoz kapcsolódó cselekmények vonatkozásában a Btk. 195. § (1) bek. szerinti bűncselekmény csak abban a szűk körben állapítható meg, ha a tényállás által megkövetelt kvalifikációval rendelkező személy – a szolgáltatás igénybevevőjének lényegében segítséget nyújtva – rábírija

⁹³Nagy Ferenc: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 236. o. In Nagy Ferenc (szerk.): A Magyar Büntetőjog Különös Része. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2009, 226-284. o.

⁹⁴ A törvény értelmező rendelkezése bővíti ezt a kört. Lásd 195. § (5) bek.

⁹⁵ Vö. Nagy Ferenc: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 236. o. In Nagy Ferenc (szerk.): A Magyar Büntetőjog Különös Része. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2009, 226-284. o.

⁹⁶ Lásd I.2. fejezet

⁹⁷ A kommentárok egységes álláspontja alapján ebben az esetben a vérfertőzés büntetési alakzata speciális a kiskorú veszélyeztetéséhez képest. Balogh Ágnes: Büntetőjog II. Különös Rész. Dialog Campus Kiadó, Bp.-Pécs, 2005, 167. o.; Márki Zoltán: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (Btk. XIV. fejezet) 505. o. In Berkes-Rabóczki (szerk. és társszerző): A magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 2. kiadás. HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó, Bp., 2012, 500- 544/7. o.; Geller Balázs – Hollán Miklós – Kis Norbert: A Büntető törvénykönyv magyarázata II. kötet, Különös rész (1) Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Bp., 2005, 687. o.; Nagy Ferenc: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 269. o. In Nagy Ferenc (szerk.): A Magyar Büntetőjog Különös Része. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2009, 226-284. o.

⁹⁸ A teljesség kedvéért szükséges megjegyezni, hogy a megrontás tényállása nemcsak a szexuális szolgáltatás igénybevevője, hanem a rábíró személy esetén is speciális a kiskorú veszélyeztetéséhez képest. (Lásd Btk. 202. §)

prostitúciós cselekmény kifejtésére a passzív alanyt. Ebben az esetben, a Gellér József – Hollán Miklós – Kis Norbert szerzőhármás álláspontja szerint⁹⁹ valóságos alaki bűnhalmazat létesül az üzletszerű kéjtelgés elősegítése 205. § (4) bek. szerinti alakzatával feltéve, hogy a rábírás – figyelembe véve az üzletszerű kéjtelgés törvényi definícióját¹⁰⁰ – nem csupán egy nemi cselekmény végzésére, hanem prostitúciós tevékenység folytatására irányult. Ennek a szakirodalmi véleménynek – dogmatikailag – elfogadható magyarázatát az adhatja, hogy a törvény a Btk. 205. § szerinti bűncselekmény (üzletszerű kéjtelgés elősegítése) jogi tárgyának a nemi erkölcsöt, a nemi kapcsolatok társadalomban elfogadott rendjét tekinti, így az nem azonos a kiskorú veszélyeztetése esetén megjelölt védendő érdekekkel. Ellentétes véleményt fogalmaz meg ugyanakkor Márki Zoltán és Balogh Ágnes,¹⁰¹ akik szerint – kiindulva a speciális elkövetési magatartásból – az ilyen cselekményt csak az üzletszerű kéjtelgés elősegítéseként kell minősíteni. A gyermekprostitúcióhoz általam kapcsolt védendő érdek¹⁰² alapján ezen elhatárolási probléma dogmatikailag helyes megoldása véleményem szerint az lenne, ha a – súlyosabb büntetési tétellel, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett – kiskorú veszélyeztetésének büntetettét – utalva az individuális jogtárgy kiemelt védelmére – a jövőben önállóan állapítaná meg a bírói gyakorlat, hiszen a Btk. 195. §-ban szabályozott deliktum a passzív alanyi kör vonatkozásában minősül speciális tényállásnak a minden prostituáltat egyaránt – vagy egyes nézetek szerint kizárólag a nemi erkölcsöt – védő üzletszerű kéjtelgésre rábírásal szemben.

A bűncselekmény (2) bekezdés szerinti változatát már bármely nagykorú személy elkövetheti, aki a kiskorút bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábír vagy rábírti törekszik feltéve, hogy súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg.

Az elkövetési magatartás a bűncselekményre vagy szabálysértésre, illetve züllött életmód folytatására történő rábírás vagy rábírti törekvés. A rábírás fogalmilag felbujtás, a rábírti törekvés pedig ennek kísérlete – vagyis eredménytelen felbujtás –, ami lényegében egy előkészületi cselekmény (felhívás).¹⁰³ Ezek a kiskorú elhatározásának döntő motívumát adó¹⁰⁴ vagy adni szándékozó magatartások az első fordulat alapján bűncselekmény vagy szabálysértés – passzív alany általi – elkövetésére irányulnak, melyek közül az előbbire történő rábírásnak (vagy felhívásnak) a gyermekprostitúció szempontjából nincs tényleges jelentősége, hiszen de lege lata prostitúciós tevékenység folytatása nem minősül bűncselekménynek.¹⁰⁵ A szabálysértéseket szabályozó hatályos törvény szerint ugyanakkor prostitúciós cselekmény megvalósíthat szabálysértést, amennyiben annak tanúsítása a külön törvényben, vagy törvény felhatalmazása alapján hozott önkormányzati rendeletben megállapított szexuális szolgáltatással összefüggő korlátozás, illetve tilalom megszegésével történik.¹⁰⁶ Kiemelendő, hogy a törvényi rendelkezés értelmében egyszeri szexuális szolgáltatás nyújtása is elegendő – az egyéb feltételek teljesülése esetén – a szabálysértés megvalósulásához, tehát a kiskorú veszélyeztetésének ezen alakzata akkor is megállapítható,

⁹⁹ Gellér Balázs – Hollán Miklós – Kis Norbert: A Büntető törvénykönyv magyarázata II. kötet, Különös rész (1) Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Bp., 2005, 688. o.

¹⁰⁰ Lásd 4. ljt.

¹⁰¹ Balogh Ágnes: Büntetőjog II. Különös Rész. Dialog Campus Kiadó, Bp.-Pécs, 2005, 187. o.; Márki Zoltán: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (Btk. XIV. fejezet) 505. o. In Berkes-Rabóczki (szerk. és társszerző): A magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 2. kiadás. HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó, Bp., 2012, 500- 544/7. o.

¹⁰² Lásd II. fejezet

¹⁰³ Nagy Ferenc: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 241. o. In Nagy Ferenc (szerk.): A Magyar Büntetőjog Különös Része. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2009, 226-284. o.

¹⁰⁴ BH 1999.339.

¹⁰⁵ Az üzletszerű kéjtelgés bűncselekményét a kódexből kiiktatta: 1993. évi XVII. tv. 103. §

¹⁰⁶ 2012. évi II. tv. 172. § Tiltott kéjtelgés

ha a tettes részéről csak egy prostitúciós cselekmény végzésére történik rábírás vagy rábírnai törekvés. Az elkövetési magatartás változatainak – mint felbujtásszerű cselekmények – jogi természetéből adódóan azonban a tettes tudatának szükségképpen át kell fognia azt, hogy a passzív alany a prostitúciós cselekményt az igazgatási szabályok megsértésével – ezáltal szabálysértést megvalósítva – végzi.

Az elkövetési magatartás a másik fordulat szerint „züllött életmód folytatására” irányul, amely a bírói gyakorlat szerint „nem elszigetelt, egyszeri magatartást, hanem huzamosabb időn át tartó, erkölcsileg kifogásolható olyan életvitelt jelent, amely még nem valósít meg bűncselekményt (pl. csavargás, koldulás stb.).”¹⁰⁷ Ez a jogalkalmazói értelmezés azonban még a szabálysértés elkövetésére vonatkozó tényállási elem törvénybe iktatása¹⁰⁸ előtt született, vagyis – a jogszabályi változásokra figyelemmel – szükséges azzal kiegészíteni, hogy ez az erkölcsileg kifogásolható életvitel nemcsak bűncselekményt, hanem szabálysértést sem valósíthat meg, hiszen akkor már a második fordulat alapján lesz tényállásszerű a tettesi cselekmény. Ebből az következik, hogy züllött életmód folytatására rábírás vagy rábírnai törekvés alapján – a gyermekprostitúció szempontjából – csak akkor állapítható meg a kiskorú veszélyeztetésének büntette, ha a tettes olyan prostitúciós tevékenységre bírja rá vagy hívja fel a kiskorút, amely nem valósít meg szabálysértést, vagyis az igazgatási szabályok betartásával történik a szexuális szolgáltatás nyújtása. További feltétel, hogy a prostitúciós magatartás tanúsítása a gyermek részéről – a „züllött életmód folytatása” törvényi megfogalmazás miatt – ne csak egyszeri legyen, hanem az folyamatos, állandó, rendszeres jelleget öltjön.

A deliktum ezen alakzata esetén is tettesi kvalifikációt követel meg a törvény, a bűncselekményt ugyanis csak – az (1) bek. körébe nem tartozó¹⁰⁹ – nagykorú személy követheti el. Ez a megoldás összhangban áll a jogi tárggyal, hiszen kizárja az elkövetői körből azokat, akiknek a védelme érdekében a tényállás megalkotásra került. Amit ehelyütt a jogalkotó dogmatikailag helyesen felismer – nevezetesen a tettesi kvalifikáció tényállási elemként való rögzítésének szükségességét –, ugyanezt nem teszi meg a sui generis gyermekprostitúciós bűncselekménynél. Mindez ismételtelen csak azzal magyarázható, hogy a törvényhozó a Btk. 202/A. §-ban szabályozott tényállás jogi tárgyának nem a gyermek személyiségfejlődésének szexuális kizsákmányolással szembeni védelmét, hanem a nemi erkölcsöt tekinti.

Az alakzat szubszidiárius jellege ellenére részletesen nem szükséges elhatárolási kérdésekkel foglalkozni, hiszen a tettes cselekménye a prostitúció jelenlegi jogi szabályozásából kiindulva csak szabálysértésre irányulhat, vagyis nincs olyan büntető kódexbeli tényállás, amelynek a rábíró személy felbujtója lehetne. A más bűncselekményekkel kapcsolatos halmazati kérdéseket már a fentiekben – az (1) bek. vonatkozásában a rábíró kapcsán – érintettem, az ott kifejtetteket itt is irányadónak tartom.¹¹⁰

¹⁰⁷ BH 1985.51. Nem férhet kétség ahhoz, hogy szexuális cselekmény ellenszolgáltatásért történő – minden érzelmi, testi vonzalmat nélkülöző – nyújtása is szükségképpen a züllött életmód körébe sorolandó.

¹⁰⁸ Megállapította: 2009. évi CXXXVI. tv. 26. § (2) bek. (Hatályba lépés: 2010. jan. 1.)

¹⁰⁹ A két változat ugyanis kölcsönösen kizárja egymást. Nagy Ferenc: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 241. o. In Nagy Ferenc (szerk.): A Magyar Büntetőjog Különös Része. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2009, 226-284. o.

¹¹⁰ Röviden érdemes azonban még kitérni arra a nem tipikus esetre, amikor a rábíró és a gyermekkel ellenszolgáltatásért nemi kontaktust létesítő személy megegyezik. A második alakzat esetén, ha a szexuális magatartás egyben szabálysértést is megvalósít a kiskorú veszélyeztetése valósul meg, és vele a megrontás 202/A. § szerinti büntette csak látszólagos halmazatban áll, mivel a jogi tárgyak hasonlóak. Amennyiben az igazgatási szabályok betartásával kerül sor a nemi cselekményre értelemszerűen csak a 202/A. § tényállásszerű.

IV.3. A prostitúciós bűncselekmények

A de lege lata szabályozás elemzésének zárásaként a szakirodalom¹¹¹ által hagyományosan prostitúciós jellegűnek tekintett bűncselekmények [üzletszerű kéjalgás elősegítése (Btk. 205. §), kitartottság (Btk. 206. §), kerítés (Btk. 207. §)] egyes gyermekprostitúciós aspektusait mutatom be.

IV.3.1. Üzletszerű kéjalgás elősegítése (Btk. 205. §)

A Btk. 205. §-nak egyes alakzatai – a deliktum elnevezéséből is adódóan – önálló bűncselekményként olyan magatartásokat rendelnek büntetni, melyek a prostitúciós tevékenységhez járuló bűnsegélyt vagy felbujtást valósítanak meg, amennyiben a Btk. az üzletszerű kéjalgást pönalizálná. Prostitúciós cselekmény kifejtése de lege lata azonban legfeljebb szabálysértést valósíthat meg, így a jogalkotó lényegében az ehhez – vagy az igazgatási szabályok betartása esetén, adott esetben nem is jogellenes cselekményhez – járuló segítségnyújtást vagy rábírást fenyegeti büntetőjogi szankcióval.¹¹²

A Btk. 205. § (1) bek. alapján az követ el bűncselekményt, „aki épületet vagy egyéb helyet üzletszerű kéjalgás céljára másnak a rendelkezésére bocsát.” Ez a diszpozíció a gyermekprostitúció vonatkozásában nem is tartalmaz valójában releváns rendelkezést, hiszen e magatartás álláspontom szerint a Btk. 202/A. § szerinti deliktumot megvalósító személy – szolgáltatás igénybevevője – cselekményéhez járuló bűnsegédi bűnrészesség alapján már büntetendő.¹¹³ Az épületet vagy egyéb helyet prostitúcióra rendelkezésre bocsátó személyt – amennyiben a sértett korával kapcsolatban nincs tévedésben – büntetőjogi felelősség ugyanis azért terheli, mert tudatában van annak, hogy egy olyan szexuális kontaktushoz nyújt segítséget, amely – 18. életévét be nem töltött személy sérelmére – kizsákmányolást valósít meg. Abban az esetben, ha a szexuális szolgáltatás nyújtója a 18. életévét betöltötte, a segítséget adó személy cselekménye már csak az üzletszerű kéjalgás elősegítésének vizsgált alakzata szerint minősülhet.¹¹⁴

Hasonló megállapítások tehetők a Btk. 205. § (4) bekezdésében szabályozott büntett esetében is. Említett törvényhely más üzletszerű kéjalgásra rábírását rendeli büntetni. A gyermekek vonatkozásában e magatartás tipikusan a kiskorú veszélyeztetése második – kivételesen első – alakzatát valósítja meg.¹¹⁵ Ebből következően álláspontom szerint nem képzelhető el olyan helyzet, amely esetében a gyermek számára ez a deliktum biztosítana védelmet, így a büntetőjogi beavatkozás indokát kizárásos alapon a felnőtt korú prostituáltak vagy a nemi erkölcs védelme adhatja.¹¹⁶

¹¹¹ Vö. 21. lj.; Hollán Miklós ellentétes véleményére lásd 20. lj., a prostitúciós bűncselekmények vonatkozásában felmerülő alkotmányos aggályaira pedig lásd 22. lj.

¹¹² Ez az ún. quasi sui generis részesi deliktum egyik példája. Vö. Nagy Ferenc: A magyar büntetőjog általános része. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2008, 209. o.

¹¹³ Az általam elfogadott jogi tárgy alapján a Btk. 202/A. § speciális tényállás a 205. § (1) bekezdéshez képest. A sui generis gyermekprostitúciós bűncselekmény szerinti minősítés kapcsán fontos leszögezni, hogy már egyetlen prostitúciós cselekményhez nyújtott segítség tényállásszerű.

¹¹⁴ Ekkor már Hollán Miklós szerint nem arányos a büntetőjogi beavatkozás, véleménye szerint a deliktum dekriminalizálása lenne szükséges. Bővebben lásd Hollán Miklós: Az Alkotmánybíróság határozata a prostitúciós bűncselekményekről. Az erkölcsvédelmi megközelítés árnyoldalai. 7. o. In Jogesetek Magyarázata, 2012/2. szám, 3-10. o.; Vö. 22. lj.

¹¹⁵ Az elhatárolásra lásd III.2. fejezet

¹¹⁶ Hollán Miklós ezen bűncselekmény kapcsán sem tartja alkotmányosnak a büntetőjogi eszközökkel való fellépést. Hollán Miklós: Az Alkotmánybíróság határozata a prostitúciós bűncselekményekről. Az erkölcsvédelmi megközelítés árnyoldalai. 7. o. In Jogesetek Magyarázata, 2012/2. szám, 3-10. o.; Vö. 22. lj.

A bűncselekmény (2) bekezdés szerinti alakzata a bordélyház fenntartását, vezetését, vagy annak működéséhez anyagi eszközök szolgáltatását rendeli büntetni. Ez a tényállási változat már a gyermekprostitúció anyagi jogi szabályozását ténylegesen érinti, hiszen a (3) bekezdés szerinti minősített esete szigorúbb szankcióval fenyegeti az elkövetőt, ha a bordélyházban üzletszerű kéjelgést folytató személy a 18. életévét nem töltötte be. A bordélyház fogalmát a törvény nem határozza meg, a bírói gyakorlat szerint: „olyan vállalkozást jelent, amelyben a vállalkozó által fizetett prostituáltak anyagi ellenszolgáltatásért bárki szexuális vágyainak a kielégítésére rendelkezésre állnak, az ellenszolgáltatás azonban a vállalkozót illeti.”¹¹⁷ A definícióból következik, hogy a jogalkotó a nemi erkölcs mögé bújva akarva akaratlanul a prostitúció kizsákmányolása körébe tartozó cselekvőséget pönalizál, a gyermekek e téren meglévő fokozott védelmi igényét pedig az említett minősített eset elégíti ki. Szükséges hozzátenni, hogy ez a büntetőjogi fellépés – amellet, hogy nem is kifejezetten a kizsákmányolás ellen irányul – nem kellően hatékony, hiszen csak a bordélyház fogalmi ismérveinek megléte esetén érvényesül. A bordély megállapíthatóságát pedig nehezíti, hogy a jogalkalmazói gyakorlat a vállalkozó koordinációs tevékenységét¹¹⁸ nem csupán a prostituált részére történő segítségnyújtásban határozza meg, hanem ért alatta egyúttal üzletszerű kéjelgésre rábíró cselekményt is.¹¹⁹ Álláspontom szerint ez a feltevés téves, hiszen a prostituáltak nem szükségszerűen a bordélyház vezetője, fenntartója hatására kezdik el tevékenységüket, ott úgy is folytathatnak kéjelgő magatartást, hogy ezt az életvitelt saját elhatározásukból választották. Ebből következően a büntetőjogi felelősség megállapításához nem szükséges a rábírás bizonyítása, a minősített eset vonatkozásában az elkövetőnek azonban tudnia kell arról, hogy a prostituált a 18. életévét nem töltötte be.

Az elhatárolási kérdések kapcsán megjegyzendő, hogy a Btk. 205. § (3) bek. szerinti minősített eset mellett bűnhalmazatban nem állapítható meg a kitaratottság büntette, mivel a bordélyház fogalma magában hordoz olyan elemeket – pl. a bevétel a vállalkozót illeti –, amelyek lefedik az egészben vagy részben történő kitaratást, emiatt a kétszeres értékelés tilalma kizárja a halmazati minősítést. Szintén a ne bis in idem elvéből fakadóan nem jöhet létre bűnhalmazat az üzletszerű kerítéssel sem.¹²⁰

IV.3.2. Kitaratottság (Btk. 206. §)

A tényállás azt rendeli büntetni, aki a prostitúciót folytató személlyel egészben vagy részben kitaratja magát. A bűncselekmény megalkotásának indokát nem a prostituált védelme, hanem elsősorban erkölcsi okok, illetve az élősdi, munkakerülő jövedelemszerzés elleni határozott fellépés adták.¹²¹ Ezt támasztja alá az a jogegységi döntés is, amely rögzíti, hogy a prostituált „[...] csak tágabb, kriminológiai értelemben tekinthető a kitaratottság mindenkorai sértettjének. Büntetőjogi szempontból azonban, a magyar Btk. szerint, a sértetti minősége a kitaratottság törvényi tényállásának nem szükségszerű eleme.”¹²² Így ez a tényállás csak abban a szűk körben lép fel ténylegesen kizsákmányoló magatartásokkal szemben, ha a prostituált valóban

¹¹⁷ BH 1999.339.

¹¹⁸ Előre meghatározza a szolgáltatás díját és a bevétel elosztásának mikéntjét, illetve gondoskodik a tevékenység folytatásához szükséges feltételekről. BH 2010.86.; Debreceni Ítéltábla I.160/2011/6. számú határozata

¹¹⁹ BH 2002.1.; FBK 1996/3.; Debreceni Ítéltábla I.160/2011/6. számú határozata

¹²⁰ Btk. 207. § (2) bek.

¹²¹ László Jenő (szerk.): Az 1978. évi IV. törvény /BTK/ előkészítése 8. kötet. Igazságügyi Min., Bp, 1989. 322. o.

¹²² 3/1999. BJE indokolása

a deliktum sértettjének tekinthető.¹²³ Mindez természetesen a gyermekprostitúció szempontjából nem biztosít elégséges büntetőjogi fellépést, hiszen – azon túl, hogy többletvédelem meg sem illeti a 18 év alattiakat – a bűncselekmény nem a szexuális kizsákmányolás elleni küzdelem jegyében született, ennek következtében a diszpozíció alá szubszumálható magatartásoknak csak egy meghatározott köre tekinthető kizsákmányoló jellegűnek.

IV.3.3. Kerítés (Btk. 207. §)

A gyermekprostitúció modern fogalmából kiindulva lényeges az olyan – haszonszerzési célzattal megvalósított – cselekmények kriminalizálása, melyek elősegítik a szolgáltatás igénybevevője számára a gyermekkel szexuális kapcsolat kialakítását. Hatályos büntető kódexünkben a kerítés tényállása tartalmaz erre vonatkozó rendelkezést, a diszpozíció szerint az valósít meg bűncselekményt, aki haszonszerzés céljából valakit közönségre vagy fajtalanásra másnak megszerez. A (3) bekezdés szerint súlyosabban minősül ez a cselekmény, ha azt 18. életévét be nem töltött személy sérelmére követik el. Ezen törvényhelyek kapcsán fontos leszögezni, hogy témánk szempontjából csak az a közvetítői tevékenység releváns, amely ellenszolgáltatásért kifejtett szexuális kontaktushoz kapcsolódik. Az alapeset ugyanis olyan kerítést is pönalizál, ami nem is prostitúciós magatartáshoz járul.¹²⁴

Az elkövetési magatartás kulcseleme a „megszerzés”. Ez a joggyakorlatban olyan magatartást jelent, „amely megteremti mások nemi kapcsolatának közvetlen lehetőségét, és amely többnyire a passzív alany befolyásolása, rábírása folytán történik.”¹²⁵ Lényeges eleme a meghatározásnak a közvetítő személy sértettre történő determináló jellegű ráhatása,¹²⁶ ennek hiányában álláspontom szerint bűncselekmény nem valósul meg.¹²⁷ Az esetek többségében a gyermekek vonatkozásában ez a befolyásoló magatartás kimerítheti a kiskorú veszélyeztetésének büntetettét is, azonban amennyiben a haszonszerzési célzat és a közvetítői tevékenység bizonyítást nyer, látszólagos alaki halmazat folytán – súlyosabb büntetési tételre figyelemmel – csak a kerítés minősített esete megállapításának lehet helye.

A szolgáltatás igénybevevőjét terhelheti büntetőjogi felelősség a Btk. 202/A. §-a alapján, ha annak feltételei fennállnak.

A kerítés büntette már akkor befejezett, amikor a tettes a nemi cselekmény kifejtésének a közvetlen lehetőségét megteremti, vagyis annak tényleges megvalósulása nem szükséges a befejezettség megállapíthatóságához.¹²⁸ Elképzelhető tehát olyan helyzet, hogy a kerítő úgy lesz büntethető, hogy a gyermek szolgáltatását igénybevevő még felelősségre sem vonható a 202/A. § alapján.

¹²³ E körbe tartozó eset például, ha a két személy kapcsolatát már nem jellemzi kölcsönös előnyadás, mert a kitarított a kitarító összes pénzét elveszi és ezt nem kompenzálja megfelelően.

¹²⁴ Vö. 21. lj.

¹²⁵ BH 2003.142.

¹²⁶ Nagy Ferenc: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. 279. o. In Nagy Ferenc (szerk.): A Magyar Büntetőjog Különös Része. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2009, 226-284. o.; Schultheisz Emil: A nemi erkölcs elleni büntettek de lege lata. KJK, Bp., 1966, 262. o.

¹²⁷ Ellentétes véleményt fogalmaz meg Márki Zoltán, aki szerint megszerzés az is, ha a partnerek befolyásolástól függetlenül határozzák el magukat nemi kapcsolatra. Márki Zoltán: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (Btk. XIV. fejezet) 542. o. In Berkes-Rabóczki (szerk. és társszerző): A magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 2. kiadás. HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó, Bp., 2012, 500- 544/7. o.

¹²⁸ BH 2003.8.

V. Változások a gyermekprostitúció büntetőjogi szabályozásában. Kitekintés a 2012. évi C. törvény vonatkozó rendelkezéseire

Az Országgyűlés által 2012 júniusában elfogadott új büntető kódex különös részében a hatályos törvénykönyvhöz képest a legjelentősebb változtatásokat talán a nemi deliktumok terén tapasztalhatjuk. A gyermekprostitúciót érintő eltérések bemutatására és az eddigi megállapításokkal történő összevetésére dolgozatom záró fejezetében kerül sor.

Mindenekelőtt arról szükséges szólni, hogy az új törvény a hatályos Btk. meghaladottá vált terminológiáját – közösülés vagy fajtalanság, üzletszerű kéjelgés – korszerű fogalmakkal – szexuális cselekmény, prostitúció – váltja fel, melyeket értelmez is. A 459. § (1) bek. 27. pontja alapján szexuális cselekmény: a közösülés és minden súlyosan szeméremsértő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére, fenntartására vagy kielégítésére alkalmas, vagy arra irányul. A prostitúció fogalmát pedig a 25. pont adja meg: a rendszeres haszonszerzés céljából történő szexuális cselekmény végzése. A meghatározásból következik, hogy – amennyiben a további nemi aktusokkal összefüggő haszonszerzési célzat fennáll – már egy prostitúciós cselekmény is kimeríti a törvényi definíciót, vagyis a jogalkotó az üzletszerűség jelenlegi értelmezéséhez hasonló jogi konstrukciót hozott létre.¹²⁹

A gyermekprostitúció szempontjából releváns tényállások [kerítés (200. §); prostitúció elősegítése (201. §); gyermekprostitúció kihasználása (203. §)] – a kiskorú veszélyeztetése kivételével¹³⁰ – a törvény XIX., A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények címet viselő fejezetében találhatóak. A szerkezeti egység elnevezéséből kitűnik, hogy a jogalkotó a nemi bűncselekmények jogi tárgyának most már nemcsak az erkölcsöt, hanem a szexuális önrendelkezést is tekinti. Ez a szabályozás – ugyan az erkölcs kifogásolhatóan továbbra is szerepel még védendő érdekként – az általam megjelölt jogi tárgyakkal sokkal inkább összhangban áll.

V.1. Gyermekprostitúció kihasználása (2012. évi C. tv. 203. §)

Az új törvény – egyezően az általam már a fentiekben javasoltakkal – egy önálló – nem pedig a megrontás egyik eseteként meghatározott – tényállásban, a büntetőjogi felelősség körét kibővítve szabályozza a gyermekprostitúció kizsákmányolását. A bűncselekmény jogi tárgya a gyermekek megfelelő személyiségfejlődéseként határozható meg, amelyet elsősorban a kizsákmányoló magatartásokkal szemben véd ez a diszpozíció. A törvény a deliktum négy alakzatát különbözteti meg, melyek passzív alanya egységesen a 18. életévét be nem töltött személy.¹³¹

Az első tényállási változat meglehetősen előrehozza a büntetőjogi felelősséget azáltal, hogy a 18. életévét be nem töltött személy prostitúciójából haszonszerzésre törekvést is már pönalizálja. Ez lényegében egy előkészületi magatartásnak a sui generis tettesi értékelése, amely elsősorban a „futtató” személy vonatkozásában jöhetne számításba, ám kizárólagos megvalósulása a gyakorlatban igen valószínűtlen. Álláspontom szerint ugyanis ez az alakzat csak abban a kivételes esetben állapítható meg önállóan, ha a tettes úgy lép kapcsolatba a tőle függetlenül prostitúciót folytató gyermekkel, hogy terhére sem kitarottság, sem pedig a kerítés minősített esete megállapításának nincs helye.

¹²⁹ Vö. Btk. 137. § 9. pont

¹³⁰ A kiskorú veszélyeztetése tényállását (208. §) – a gyermekprostitúció szempontjából releváns rendelkezéseket érintetlenül hagyva – a törvény A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények című XX. fejezetében szabályozza.

¹³¹ A sértett 14. életévénél fiatalabb nem lehet, mert azt a korosztályt változatlanul külön tényállás [szexuális visszaélés (198. §)] védi.

A (2) bek. a szolgáltatás igénybevevőjének cselekményét rendeli büntetni. A tényállás jelentős előrelépést jelent a hatályos szabályozáshoz képest, hiszen az elkövetési magatartás – tizenharmadik életévét be nem töltött személlyel való szexuális cselekményért ellenszolgáltatást nyújt – az általam javasoltaknak megfelelően kizárja a passzív alany általi elkövetés lehetőségét, valamint egyértelmű tekintetben, hogy az ellenszolgáltatás ígérete nem elegendő a tényállásszerűséghez.¹³² Kritikaként ugyanakkor megfogalmazható, hogy a bűncselekményt – a többi alakzathoz hasonlóan – továbbra is elkövetheti 18. életévét be nem töltött személy is,¹³³ valamint a gyermekkel ténylegesen szexuális kontaktust létesítő személy büntetlenül maradhat, amennyiben az ellenszolgáltatást nem ő, hanem egy harmadik fél nyújtja. Az ellenszolgáltatás fogalmának értelmezése – törvényi rendelkezés hiányában – a bírói gyakorlatra marad, melynek kialakítása során a fentiekben a külföldi normaszövegek kapcsán levont következtetésem figyelembe vételét tartom indokoltnak.

Álláspontom szerint a deliktum többi alakzata – mivel azok elsősorban a „futtató” cselekményeit büntetik – valóságos halmazatba kerülhetnek ezzel az alapesettel. A kétszeres értékelés tilalma miatt azonban nem állapítható meg alaki halmazatban a 18. életévét be nem töltött személy sérelmére hatalmi, befolyási viszonytal visszaélve megvalósított szexuális visszaélés büntette [198. § (4) bek.] mellett¹³⁴ a 203. § (2) bek. szerinti deliktum, mivel a jogi tárgyak megegyeznek.

A (3)-(4) bekezdések által szabályozott deliktumok új tényállási elemet nem tartalmaznak, azok lényegében a kitartottság és a prostitúció elősegítése minősített eseteiként foghatóak fel, ezért részletesebb elemzésüktől eltekintek.

A sui generis gyermekprostitúciós deliktum kapcsán rövid összegzésként elmondható, hogy dogmatikailag helyes döntést hozott a jogalkotó akkor, amikor önálló tényállást hozott létre a gyermekprostitúció kizsákmányolásának szabályozására, és ezt a büntető kódex egy olyan fejezetében helyezte el, ami a szexuális önrendelkezést (is) védi. Kritikaként szükséges azonban hozzátenni, hogy az előremutató változások ellenére véleményem szerint a jogi tárgy védelme – egyes tényállási elemek hiánya miatt – még mindig nem biztosított teljes körűen, továbbá dogmatikailag nehezen igazolható az a jogalkotói megoldás, hogy nem az összes gyermekprostitúcióra vonatkozó rendelkezés ebben az önálló, kifejezetten a 18. életévét be nem töltött személyeket védelemben részesítő tényállásban nyert elhelyezést.

V.2. Prostitúció elősegítése (2012. évi C. tv. 201.§)

A tényállás a hatályos Btk.-ban szereplő üzletszerű kéjelgés elősegítése bűncselekményéhez hasonlóan quasi sui generis részesi deliktum,¹³⁵ tehát olyan részesi magatartásokat nyilvánít büntetendővé, amelyek nem bűncselekményhez járulnak. A gyermekek esetében ezeket a cselekményeket súlyosabb büntetéssel fenyegeti a törvény.

A 201. § (1) bek. c) pontja szerint büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az, aki a 18. életévét be nem töltött személy prostitúciójához segítséget nyújt. Álláspontom szerint csak annyiban volt szükséges ezen alakzat megalkotása, amennyiben az

¹³² Mivel azonban az irányelv kötelezően előírja a tagállamok számára az ígéret pönalizálását, arra külön utalni kellett volna.

¹³³ Ez különösen annak ismeretében érthetetlen, hogy szexuális visszaélésnek az ugyanezen jogtárgyat védő alakzata [(198. § (4) bek.) esetén a törvény tettesi kvalifikációt követel meg, így a 18 évnél fiatalabb személy nem lehet elkövető.

¹³⁴ Ezen elhatárolási probléma azonban véleményem szerint a gyakorlatban nem fog gondot okozni, ugyanis az esetek túlnyomó többségében a kiskorú veszélyeztetésének első alakzata vagy a vérfertőzés büntette megállapítható lesz az elkövető terhére, így a szexuális visszaélés ezen alakzatának önálló megállapítására nem kerülhet sor. Vö. III.2. fejezet

¹³⁵ Vö. 112. l.j.

elkövető segítségnyújtása a passzív alany részére történik, hiszen a szolgáltatás igénybevevőjének nyújtott segítség az ügyfél cselekményét pönalizáló deliktumhoz kapcsolódó bűnszegélyként is büntetendő lenne, így azonban a segítségnyújtó személy csak a 201. § (1) bek. c) pont alapján vonható büntetőjogi felelősségre.

A (2) bek. a rábíró személy cselekményét kriminalizálja. Ezen rendelkezés törvénybe iktatása azt eredményezi, hogy a specialitásra figyelemmel (a büntetési tételek egyébként megegyeznek) a kiskorú veszélyeztetése büntette látszólagos halmazatba kerül a prostitúció elősegítésével. Ebből következően a gyermekprostitúció szempontjából a kiskorú veszélyeztetése csak abban az igen kivételes esetben lesz releváns, ha a gyermek szabálysértést megvalósítva fejt ki ellenszolgáltatásért szexuális cselekményt, és ehhez még a rendszeres haszonszerzés célzata nem társul. Abban a szintén nem gyakori helyzetben, ha a rábíró személy megegyezik a szolgáltatás igénybevevőjével, a ne bis in idem elvére figyelemmel csak a prostitúció elősegítése miatt lehet helye büntetőjogi felelősségre vonásnak, hiszen a rábírással éppen a szexuális kontaktus kialakítására irányul, így annak külön büntetőjogi értékelésére nincsen lehetőség.¹³⁶

V.3. Kerítés (2012. évi C. tv. 200. §)

A kerítés tényállása változatlan formában a haszonszerzés céljából mások nemi kapcsolatába való beavatkozást rendeli büntetni. Továbbra is súlyosabban minősül a cselekmény, ha azt 18. életévét be nem töltött személy sérelmére követik el. A törvény a (2) bekezdésben a kerítésnek egy új alapesetét alkotja meg, amely kifejezetten a gyermekprostitúcióra vonatkozó rendelkezést tartalmaz. A tényállás szerint 18. életévét be nem töltött személy prostitúcióra felajánlása vagy felhívása minősül bűncselekménynek. Ez a szabályozás ugyancsak sui generis jellegű, hiszen előkészületi cselekmények pönalizálására hozott létre a jogalkotó egy önálló deliktumot. Ezen tényállás kapcsán ismételten azt tapasztalhatjuk, hogy a törvényhozó ugyanazon cselekmény kriminalizálására több rendelkezést is alkotott. A „felhívás” ugyanis fogalmilag rábírási törekvést jelent, ami pedig a prostitúcióra rábírással [201. § (2) bek.] kísérleteként értékelhető, így erre nézve önálló büntető rendelkezés megalkotása teljesen felesleges volt. Alátámasztja ezt a megállapítást az is, hogy a kerítés ezen alapesetének elkövetési magatartásai a gyakorlatban a haszonszerzés célzatával járnak együtt, amelyre irányuló törekvést – ugyancsak sui generis előkészületi deliktum formájában – a törvény már büntetni rendeli a 203. § (1) bek. szerinti büntett révén.

V.4. Következtetések

Hazánk elfogadott, de még hatályba nem lépett új büntető kódexének gyermekprostitúciót szabályozó rendelkezései kapcsán vegyes tapasztalatok vonhatóak le. Mindenekelőtt üdvözlendő, hogy a jogalkotó a nemzetközi és uniós instrumentumok elvárásainak való megfelelés, illetve a szexuális önrendelkezés védelme jegyében – önálló tényállást is létrehozva – széles körben pönalizálja a gyermekek szexuális kizsákmányolásához kapcsolódó egyes magatartásokat. Dogmatikai szempontból az egyes diszpozíciók megszővegezésében is található haladó szellemű, a jogi tárgy megfelelő védelme irányába mutató megoldások.

Az elhatárolási problémák elkerülése, illetve a minőségi jogalkotáshoz fűződő igénynek való maradéktalan megfelelés miatt azonban egy jövőbeni kodifikációnak a normaszerkesztés során feltétlenül figyelemmel kell lennie arra, hogy még a hazánkra kötelező egyes nemzetközi instrumentumokkal való teljes körű harmonizáció megteremtése érdekében se

¹³⁶ Vö. 110. l.j.

pőnalizáljon egy adott cselekményt több Btk.-ban szereplő tényálláson keresztül. A 2012. évi C. törvény ezen normaszervezési anomáliája természetesen arra vezethető vissza, hogy a jogalkotó a gyermekprostitúciót érintő valamennyi rendelkezést – annak ellenére, hogy önálló tényállást hozott létre e területre vonatkozóan – nem egy bűncselekményben szabályozza.

VI. Összegzés

A prostitúció kizsákmányolásának büntetőjog-dogmatikai megítélése kifejezetten összetett kérdés, különösen igaz ez akkor, ha a passzív alanyok köre a gyermekekre korlátozódik. Diákköri munkám elsősorban az ügyfél cselekményére fókuszálva kívánt ezen problémakörrel átfogó képet nyújtani.

Gondolatmenetem kiinduló premisszáját egy modern – a vonatkozó nemzetközi és uniós instrumentumok szellemiségével összhangban álló – jogi tárgy meghatározása jelentette. A védendő érdek alapján nyílt lehetőségem kifejtetni a hatályos magyar szabályozással kapcsolatos aggályaimat. A hazai szakirodalomban újnak számító módszertani megoldás, a jogharmonizációs jogösszehasonlítás segítségével más uniós tagállamok – a szolgáltatás igénybevevőjének magatartására vonatkozó – normaszövegeit hasonlítottam össze a magyar szabályozással, illetve az uniós elvárásokkal. Ennek köszönhetően vonhattam le de lege ferenda következtetéseket.

Dolgozatomban a továbbiakban a gyermekprostitúcióhoz kapcsolódó egyéb kizsákmányoló magatartások büntetőjogi megítélését elemeztem, felhívtam a figyelmet a hatályos törvény egyes elhatárolási problémáira is. Külön fejezetet szenteltem az új büntető törvénykönyv által e téren alkalmazott újítások bemutatására, az egyes rendelkezések vizsgálatakor pedig a korábbiakban már levont következtetéseket vettem alapul.

Bízom benne, hogy munkám során a bevezetésben meghatározott célkitűzéseknek sikerült maradéktalanul eleget tennem, ezáltal pedig felhívnom a figyelmet ezen – a szakirodalomban mindeddig kimunkálatlan – kérdéskör anyagi büntetőjogi komplexitására.

Felhasznált irodalom

- Balogh Ágnes: *Büntetőjog II. Különös Rész*. Dialog Campus Kiadó, Bp.-Pécs, 2005.
- Borai Ákos: *A prostitúció szabályozásának koncepciójáról I.* In Belügyi Szemle, 1996/11. szám, 2-13. o.
- Fabrizy, Eugen: *Strafgesetzbuch (StGB) samt ausgewählten Nebengesetzen. Kurzkommentar*. Manz. 8. Aufl. Wien, 2002. 608-611. o.
- Fehér Lenke: *Az emberkereskedelem modern, nemzetközileg elfogadott definíciója*. In Fehér Lenke (szerk.): *Nemzetközi emberkereskedelem. „Közlemények – No. 22. – Working Papers”* MTA Jogtudományi Intézete, Bp., 2008. 57-74. o.
- Fehér Lenke: *A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények*. In Fehér Lenke et al.: *Magyar Büntetőjog. Különös Rész*. Complex Kiadó Bp., 2009, 195-242. o.
- Fischer, Thomas: *Strafgesetzbuch und Nebengesetze Becksche Kurzkommentare*. Band 10. 55. Aufl. C. H. Beck, München, 2008.
- Földvári József: *A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények*. In Tóth Mihály (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Különös Rész*. Osiris Kiadó, Bp., 2007, 217-223. o.
- Frommel, Monika: *§ 182 In Nomos Kommentar. Strafgesetzbuch (Hrsg.: Kindhäuser et al.)* Band 2. 2. Aufl. Nomos. Baden-Baden, 2005. 3322-3325. o.
- Geller Balázs – Hollán Miklós – Kis Norbert: *A Büntető törvénykönyv magyarázata II. kötet, Különös rész (1)* Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Bp., 2005.
- Hollán Miklós: *Újra a lépvidéken: az első modern monográfia hazánkban a nemi bűncselekményekről*. In Magyar Jog, 2011/11. szám, 671-680. o.
- Hollán Miklós: *Emberkereskedelem. A kizsákmányolás büntetendő esetei és a büntetőjogi szabályozás határai*. HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó, Bp., 2012.
- Hollán Miklós: *Az Alkotmánybíróság határozata a prostitúciós bűncselekményekről. Az erkölcsvédelmi megközelítés árnyoldalai*. In Jogesetek Magyarázata, 2012/2. szám, 3-10. o.
- Lenckner, Theodor - Perron, Walter - Eisele, Jörg: *§ 182 Sexueller Missbrauch von Jugendlichen*. In Schönke – Schröder: *Strafgesetzbuch. Kommentar*. 27. Aufl. C. H. Beck, München, 2006, 1578-1581. o.
- Márki Zoltán: *A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (Btk. XIV. fejezet)* In Berkes-Rabóczki (szerk. és társszerző): *A magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. 2. kiadás. HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó, Bp., 2012, 500- 544/7. o.
- Nagy Ferenc: *A magyar büntetőjog általános része*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2008.

Nagy Ferenc: *Gondolatok a jogi tárgyról*. In Büntetőjogi Kodifikáció, 2008/1. szám, 3-8. o.

Nagy Ferenc: *A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények*. In Nagy Ferenc (szerk.): *A Magyar Büntetőjog Különös Része*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2009. 226-284. o.

László Jenő (szerk.): *Az 1978. évi IV. törvény /BTK/ előkészítése 8. kötet*. Igazságügyi Min., Bp, 1989.

Schick, Peter J.: §§ 201-212. In: *Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch* (Hrsg.: Höpfel-Ratz) 2. Aufl. 31. Lieferung. Wien, 2006. 76-83. o.

Schultheisz Emil: *A nemi erkölcs elleni bűntettek de lege lata*. KJK, Bp., 1966.

Sinku Pál: *A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények*. In Busch Béla (szerkesztő-lektor): *Büntetőjog Különös rész*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2008, 262-277. o.

Szomora Zsolt: *A nemi erkölcs mint a nemi bűncselekmények alkalmatlan jogi tárgya*. In Állam- és Jogtudomány, 2006/4. szám, 611-638. o.

Szomora Zsolt: *A nemi bűncselekmények alapkérdései*. Rejtjel, Budapest, 2009.

Szomora Zsolt: *A jogi tárgy funkciói és a jogtárgyharmonikus értelmezés*. In Bűnügyi Szemle, 2009/2. szám, 11-17. o.

Tamási Erzsébet: *Tiltás vagy támogatás. Idealizmus vagy realitás. A prostitúció szabályozásának dilemmái*. In Magyar Jog, 2012/6. szám, 321-333. o.

Felhasznált joganyag

Magyar joganyag

1912. évi LXII. törvény a leánykereskedés elnyomása végett Párisban létrejött nemzetközi egyezmény és a hozzátartozó zárjegyzőkönyv becikkelyezése tárgyában
<http://1000ev.hu/index.php?a=3¶m=7187> (2012. aug. 5.)

1925. évi XIX. törvény a nőkkel és a gyermekekkel üzött kereskedés elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában

1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

1955. évi 34. törvényerejű rendelet az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=95500034.TVR&celpara=#xcelparam (2012. aug. 5.)

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről

1978. évi IV. törvény módosításáról

Magyarország Alaptörvénye

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

A hatályos magyar joganyag és joggyakorlat forrása a HVG-ORAC ingyenesen hozzáférhető Jogkódex jogtára volt.

Osztrák joganyag

Az osztrák Btk. vonatkozó rendelkezéseinek hatályos szövege: http://www.jusline.at/207b_Sexueller_Missbrauch_von_Jugendlichen_StGB.html (2012. szept. 4.)

Német joganyag

A német Btk. vonatkozó rendelkezéseinek hatályos szövege: http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_182.html (2012. szept. 7.)

Nemzetközi és uniós joganyag

A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény (kihirdette: 1991. évi LXIV. tv.) (Egyesült Nemzetek Szervezete) http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99100064.TV&celpara=#xcelparam (2012. aug. 10.)

182. számú ILO egyezmény = a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1999. évi 87. ülészakán elfogadott 182. számú Egyezmény (kihirdette: 2001. évi XXVII. tv.) (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet) http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0100027.TV&celpara=#xcelparam (2012. aug. 10.)

A gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv (kihirdette: 2009. évi CLXI. tv.) (Egyesült Nemzetek Szervezete) http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0900161.TV&celpara=#xcelparam (2012. aug. 10.)

Az Európa Tanács Egyezménye a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás ellen, Lanzarote, 2007. okt. 25. (Magyarország ezt az egyezményt ugyan 2010. nov. 29-én aláírta, de ratifikálására még nem került sor.) (Európa Tanács)

De inisprudencia et iure publico

30

http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/children/Source/LanzaroteConvention_hu.pdf
(2012. aug. 13.)

A Tanács együttes fellépése (1999. február 24.) az Európai Unióról szóló Szerződés K.3. cikke alapján, az emberkereskedelem és a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni küzdelmet szolgáló fellépésről (97/154/IB) (Európai Unió)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1997:063:0002:002:HU:HTML> (2012. aug. 15.)

2004/68/IB kerethatározat = A Tanács 2004/68/IB Kerethatározata (2003. dec. 22.) A gyermekek szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről (Európai Unió)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004F0068:HU:HTML>
(2012. aug. 15.)

2011/92/EU irányelv = Az Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU irányelve (2011. dec. 13.) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (Európai Unió)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:335:0001:01:HU:HTML>
(2012. aug. 15.)